

עלון הספרים | חשוון תשע"ח

אנה פנה דודך

הספרים שנאמרו אחר מיטתו של רבנו הגדול מרן המשגיח רבי דב יפה זצוק"ל

ענווה ומוסר

הגאון הגדול
הגר"י עדס

| ג |

עמודי עולם

נתרופו
הגאון הגדול
הגר"ש אויערבאך

| ג |

ויצא מבית ציון

כל הדרה
כ"ק האדמו"ר מצאנז

| ב |

השיחה האחרונה

של רבנו זצוק"ל

| ב |

♦ אנו לאנחה ♦

הרב אברהם ישעי'ה
דנציגר

מול המכשירים הרפואיים האטומים והקרים, שהראו קו ישר ואיום, עמדנו תלמידים ובני משפחה שמרגע זה כלום כבר לא יהיה ישר יותר.

מתוך הלב בקעה צעקה וצעקה של כאב מר: "ברוך דיין האמת! נשבה ארון הקודש! רבינו הגדול מרן המשגיח זכר צדיק וקדוש לברכה".

הלב שותת דמע, הבשר נעשה חידודין חידודין - כמה אנחנו רגילים לומר "מרן המשגיח שליט"א", ופתאום התואר הזה, הסיפורים שמספרים על העבר במקום על ההווה.

משהו ריק ברחובות של רכסים שנתמלאו השבוע באלפי בני אדם, ואנחנו אפילו עוד לא מבינים עד כמה.

המשך בעמ' 15 <<<

תמרים הניעו ראש

מורנו ראש הישיבה
הגר"י מן

| ו |

אבי אבי

בנו - הגאון רבי
מרדכי יפה

| ה |

צדיק

יסוד עולם
הגאון הגדול
הגר"ד כהן

| ד |

שגריר מעולם

האצילות

מורנו
הגר"מ יעקובי

| י |

כמו שעשאו האלו'

הגאון הגדול
הגר"ד פוברסקי

| ח |

והלכת בדרכיו

הגאון הגדול
הגר"מ אזרחי

| ז |

נטל כל המודות

שבועולם
הגאון הגדול
הגר"ד לנדו

| ו |

החזק במוסר

אל תרף

מורנו המרא דאתרא
הגר"מ זוננפלד

| יג |

רוכב ערבות

שש ושמה

מורנו המרא דאתרא
הגר"מ תנעמי

| יב |

האי שופרא

דבלי בארעא

מורנו הגר"ע
ברוידא

| יא |

המנגינה

שזר לא יבין!

| טז |

איש קדוש הוא

הגר"מ דוד

| טו |

ה' נתן

בנו - הגר"צ יפה

| יד |

ויהי

בנסוע הארון

חתנו - הגר"ח וייס

| יד |

השיחה האחרונה של רבנו זצוק"ל

איגר, אלא אם האדם ישקיע את כל כוחו ויעשה כפי מה שהוא מסוגל, הוא הכי חשוב.

מִרְן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א בלומדו בלומד'ה אף אחד לא הסתכל ולא ידע על כוחותיו העצומים, אך כיון שהשקיע את כל כוחו, זכה. כהיום ר' חיים מלבד היותו 'שר התורה' הוא גם 'שר הברכות', לפעמים לאחר ברכתו של ר' חיים נעלמים סימני המחלה הנוראה. כיצד הוא זכה הוא לזה? אביו, מִרְן הקהלות יעקב זצוק"ל אמר לו, העיקר, אל תהרוג את הזמן. ר' חיים ששמע וקיבל את עצת אביו זכה ועלה עד שזכה והגיע. כאן סיים המשגיח.

'אין לי כוח יותר להמשיך'...

הצער על הקרוב המת, כשנשאר קרוב נכבד ממנו במעלה. וכיון שאתם בנים לה' שהוא אביכם שתמיד קיים עמכם, אין סיבה שתדאגו ותתאבלו בתכלית על שום מת.

יש כאלו שייאוש אווז אווז את ליבם ויכולים לחשוב, מה כבר יכול לצאת ממני, הלא רבי עקיבא איגר אני לא יכול להיות! אך האמת היא, כי כל אחד אם ישקיע את כוחותיו בתורה באמת, יעלה ויצליח. כי בעולם הבא לא מודדים את האדם האם נהיית רבי עקיבא

אפשר לעשות תשובה ומעשים תשובה, רק כאן אנו יכולים לזכות על ידי מעשינו לזכות לנצח.

אנו צריכים לזכור את שני הדברים, מצד אחד יש עולם נצחי והוא העיקר, אבל בעולם הנצחי אי אפשר לעשות את עולם הנצחי, זה אפשר רק בעולם הזה, מצד זה העולם הזה הוא מאוד יקר הוא מאוד יקר!

כתוב בתורה (דברים י"א) בנים אתם לה' אלקיכם לא תגדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת. מפרש הספורנו: שאין ראוי להביע את

המילה הראשונה בתורה היא "בראשית", האות הראשונה היא ב', כתוב על כך במדרש, שזה מרמז שיש שתי עולמות. עולם הזה ועולם הבא התורה דאגה שכבר בתחילה נדע שיש שני עולמות, מצד אחד יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה, לא נצחיות העולם הבא, אלא אפילו שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא יפה יותר ממה ששייך בעולם הזה, אבל מאידך יפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה יותר מחיי עולם הבא. בעולם הבא אי

ויצא בת ציון כל הדרה ♦ כ"ק האדמו"ר מצאנז

הדור, וכך יכולים ישראל להתקרב בניקל להקב"ה.

מוטל עלינו ללמוד מדרכיו

של הנפטר הגדול, כאשר היה קרוב לכל איש מישראל כאשר הוא, והיה לו אהבת השי"ת ואהבת ישראל בלי כל חשבון, והיה מקרב כל אחד ואחד באמת. כן זכינו כולנו לראות את מסירות נפשו הגדולה בעת התפילה לעמוד ממש במסירות נפש בכל קדיש וקדיש. ודברים אלו יכול כל אחד ואחד ללמוד מדרכיו.

הנפטר הגדול זצ"ל הלא ראה את ירידת הדורות הגדולה, את שפלות הדור כאשר בעוונותינו הרבים אנו הולכים ומתמעטים. ועל כן בקשתינו שיהא שליח נאמן לפני אבינו שבשמים, לבקש ולהתחנן על הדור שישלח לנו הקב"ה אורות הקדושה משמי שמים, ירומם כבוד שמים וכבוד התורה, מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די ויאמר למלאך המשחית הרף, וישרה רק אורה ושמחה אצל כלל ישראל תמיד בכל עת, ויפעל לקרב הגאולה השלימה ע"י שילוח אליהו הנביא בקיום הכתוב (מלאכי ג, כד) והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, ונזכה לתחיית המתים בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

אפשר לישראל בלא זקנים, עיי"ש. והיינו כי הגם שב"ה דורנו התברך במרביצי תורה ותלמידי כמים באמת כן ירבו וה' עליה יחיה, אכן לדאבוננו הדור הולך וחסר בדמויות הצדיקים אשר יחדירו בנו וילמדו אותנו דרך טובים לדעת אהבת ה' ויראת חטא מהו, היאך צריך האדם לעבוד את קונו ולקדש המידות כולם.

על דא קא בכינו, על בת ציון שיצא כל הדרה הם הזקנים התלמידי חכמים, שמעתה יקשה עלינו לגדל דורות יראים ושלמים, כאשר היופי וההידור של יראת שמים טהורה, בד בבד עם קדושה וטהרה הלא זה אי אפשר לקנות אלא מפני הזקנים. הנפטר הגדול זצ"ל הוא היה ממעתיקי השמועה, והעביר ומסר לדור אחרון מה שמע וקיבל מהדור הקודם. זכיתי לקבל את ספריו הק' וללמוד ולעיין בהם קצת, כאשר מכל דיבור ודיבור ניכר בחוש קדושתו העילאית.

עלינו להתאבל ולבכות בכל מקום ומקום, כי כל זמן שהצדיק בדור הגם שהוא יושב בקצה אחד, הרי שמלבד מה שמגן על הדור כולו, הריהו מכניע את הקליפה והס"א, ומשפיע קדושה וטהרה על כל

מדרגותיה הרמות.

ועל זה כאשר בא אברהם אבינו והכין עצמו להספידה אחר מיתתה, ובעת הזאת נתגלה גודל קדושתה ומדריגתה העליונה, אז התבונן בשפלותו וענוותנותו הגדולה - וכמו שאמר (בראשית י"ח, כז) ואנכי עפר ואפר - וראה כי שרה גדולה הימנו, ומעתה אינו ראוי כלל להספידה לפי רום מעלתה.

ואנן מה נעני אבתריה, וכי ראוי אני להספיד אדם גדול. הלא רק בהבטה בעלמא בצורתו הקדושה, בענוותנותו ויראת השמים החופפת עליו, יכלו לקנות הרבה, וכדהמליצו צדיקים 'הבטה בעלמא קני'. הגם שלא זכינו ללמוד הימנו הרבה, אכן בזמן המועט ממה שזכינו גם היה זה קנין גדול, כי כאשר מביטים בפניו של צדיק ירא שמים, מקבלים הארה גדולה מן השמים.

הכתוב אומר (איכה א, ו) ויצא מבית ציון כל הדרה, ובמדרש (איכ"ר א, ג) כל הדרה אלו תלמידי חכמים, דכתיב (ויקרא י"ט, לב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן. ואיתא עוד במדרש (תנחומא, שמות אות כט) כשם שאי אפשר לעוף בלי כנפים כך אי

קשה עלי הדיבור. אוי נא לנו כי חטאנו. חז"ל אמרו (רות רבה ב, יב) כשהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, ומאמרם זה נאמר אף כאשר הצדיק הוא רק עובר אורח, ואינו כתושב של קבע במקום, כי בכל מקום בואו הריהו מכניס ומעורר אורות הקדושה.

בתוה"ק בפרשתן (בראשית כג, ב) ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה. ובש"ך עה"ת בפרשתן כתב, דבאמת לא ספד אברהם אבינו ולא בכה, שנאמר לספוד ולא ספד. וכן הוא על פי פשטות המקראות דלא מצינו מפורש כתוב באיזה דברים הספידה אברהם אבינו.

וביאור הענין הגם שהוא למעלה מהשגתנו נראה, דהנה איתא בחז"ל (שמו"ר א, א) עה"פ (בראשית כא, יב) כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, מלמד שאברהם טפל לשרה בנביאות. והיינו שבמידה מסוימת היתה שרה גדולה יותר מאשר אברהם אבינו. והנה כדרכם של הצדיקים אשר בחייהם הם מסתירים כל גדלותם, כדי שלא יכירו הסובבים אותם את מדריגתם אשר עובדים בו את השי"ת, וגודל הדביקות אשר הם דבקים בה' אלוהים חיים, כך כיסתה שרה כל

עמודי עזר נתרופפו ♦ הגאון הגדול רבי שמואל איערבאך

'שטר מקוים' לא 'שטר מזויף', כל המעשים מצטער בהם מתי יבוא לידי ואקיימנו לקיים את השטר, שלא יהיה שטר מזויף, אין שום ספק שלדיבורים כאלו יש טעם אחר והשפעה אחרת.

חבל על דאבדין, האבידה גדולה ביותר ... הוא השפיע והשפיע, והקב"ה נתן לו את החן ואת הכח והוא התאמץ בזה, וידע שזה תפקיד קדוש, והמשיך בזה, ודבריו היו נשמעים ומשפיעים ... כל חייו וכמו שהזכרנו כבר מילדותו, ובישיבות היכן שלמד שמענו שהיה יושב ומתנהג כעולם לעצמו, לא הסתכל מה זה אומר מה זה אומר, לא לימין ולא לשמאל, 'עיניך לנוכח יביטו ועפעפך יישירו נגדך', 'שיוית ד' לנגדי תמיד', כך התהלך, אשרי, אשרי, אשרי, של מי שהולך כך ועובר כך את החיים, אשרי חלקו, חלקו.

השאייר אחריו והצמיח בית גדול, בנין וחתנין רבנן ... שיהיה מליץ יושר על המשפחה שלו שהיו כל כך מסורים לו, על הרבעצן שלו שהתחנכה אצל גדולים, על הבנים היקרים שלו, על כל המקומות שהשפיע, ושהיה מליץ יושר על כל הדור, על עולם התורה ... רבים קמים עלינו ... שיהיה מליץ יושר.

אינני יודע להספיד, צריך לדעת להספיד, אך לכל הפחות יצאתי קצת מגדר מתעצל בהספדו של חכם, ובקרב נזכה שיקוים בנו בלע המוות לנצח ומחה ד' דמעה מעל כל פנים, ונזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

הדורות, אלא 'בטלה' באיזו בחינה, אף כי זה ודאי ובודאי עדיין ממשיך.

אינני ראוי לומר, ומי אני שאגיד שבאיזו בחינה 'בטלה' המוסר, ואין הכוונה כדברי המשנה הזו, אבל אנשים שחיו כל מציאותם, כל מאודם, לא רק נאה דורש אלא גם נאה מקיים, נאה מקיים. ותמיד היה ידוע שישנו פגם גדול במי שדורש ואינו מקיים, וכשיצא לאור ספר 'ראשית חכמה' הייתה אסיפה של גדולי הדור, ודנו אם המחבר היה בדרגה של הדברים שנכתבו בספר, אם המחבר עצמו קיים מה שכתב שם, עד שנפלה פתקא מן שמיא בה נכתב 'קיים' זה מה שכתוב בזה, אינני יודע כמה הסיפור הזה איש מפי איש. ובדורות האחרונים שמעתי מפי אמו"ר זכרוננו לברכה שהוא רואה שאם כל אחד יחכה שיהיה ראוי ויהיה 'נאה מקיים', אזי מי יודע מה שיהיה מאיתנו, אבל היה לנו אחד שאולי באיזו בחינה יש כאן 'בטלה' לנאה דורש נאה מקיים'.

הוא שהיו פיו ולבו שוין ... פיו ולבו שוין ... 'תנה בני עיניך ולבך לי', כל מה שהוא דיבר 'הוא היה אומר', זו היתה המציאות שלו, "הוא" היה אומר, כל כולו. זה זכיננו, הקב"ה שותלן בכל דור ודור. בתקופה שלנו כשהחושך יכסה ארץ, תוהו ובוהו, עמודי עולם נתרופפים, ד' ירחם, ד' ירחם, אדם כזה שפיו ולבו שוין, כל מה שהוא אומר יודעים שזה

קבע לעצמו ששבח אמיתי נקרא רק מה שנקרא שבח אחרי מאה ועשרים, זה שבח! מה שעכשיו בינתיים כאן שבח וכבוד, לבסוף לא שווה כלום. ועדיין לא זכיתי להבין דבריו הנחמדים והקדושים, אמרתי לו הרי את זה אומרים ולזה מגיעים בעלי המוסר אחרי שלומדים חמישים שנה של מוסר, להרגיש ולהגיע להרגשה שכזו, לחשוב רק מה יהיה אחר כך, אחרי מאה ועשרים, אבל אצלו באיזה בחינה 'נולד ומוסר עמו', לשעבד את עצמו, והגאון אומר שגם במידות טובות אם אדם לא מתייגע, אזי גם מה שנולד עמו אובד לו. וממילא אף ש'נולד ומוסר עמו', בכל אופן בודאי זכותו נורא מאד.

ר' ישראל כותב, תמיד אני מתקשה בלשון של ר' ישראל כשמודבר על חודש אלול, הוא מתאונן שאלול נשכח, וכותב ש'גדולי היראים ספו תמו'. בזמן שלפני יותר ממאתיים שנה, שהיו גדולים וטובים, איך כותבים לשון כזה? אני חושב שהמקור לזה היא המשנה הידועה בסוטה מה שאמר: משמת רבן יוחנן בן זכאי, בטלה החכמה. משמת רבי, בטלה ענוה ויראת חטא וכו'. ומה המשמעות של 'בטלה', הרי מדובר בדור של תנאים ואמוראים, קדושי עליון. משמע שישנה איזו בחינה ... שישנה ירידה שלא מספיק לומר שנחלש קצת, אלא יש "בטלה" - שאחר כך זה כבר לא מה שהיה קודם. ישנם מצבים שלא מספיק להגיד 'ירידת

בפקודת ראש הישיבה שליט"א, אני מוכרח להתחיל.

אוי אוי, אנה באנו, אבידה גדולה, לכל הדור ההוא!

'האלוקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים', ואמרו בעלי המוסר ובשם רבי ירוחם אף ש"המה בקשו" וקלקלו, הרי שדבר שהיה בעצם הבריאה, מוכרח שיישאר כדוגמתו ומעין זה מופעם לפעם, כדי שנראה ונתחזק בזה. רבי ירוחם היה אומר שכשהוא רואה את רבי איסר זלמן, הוא רואה דמות של אדם ישר, כולנו יכולים להעיד על ר' דב, האלוקים עשה את האדם ישר! עדיין גם אחרי הקלקול הנורא של חטא אדה"ר, עדיין נשאר מציאות של ישרים, וכך גם לשון הרמב"ם הידוע 'לא שבט לוי בלבד', שהוא גם מזכיר שיהיה האדם ישר כאשר עשהו האלוקים.

הנפטר הגדול גדל בתל אביב, ושמעתי אבדלחט"א מפיו שזה היה בסביבה לא טובה כל כך, שהיה סביב מי שמשכוהו לדברים אחרים, ולמרות שהיה בן אחר בן של הלבוש, אבל בכל אופן הרי גדל במשפחה טובה ולא מיוחדת, ושאלתי אותו בחייו, מאיפה הוא לקח את הכוח לעמוד כנגד, ואף שהוא נסע לחזו"א, אבל מי הביאו לזה? והוא אמר שאדרבה, כמו שיש, וכמו שהציעו לו, דברים שמוציאים את האדם מן העולם, אז הוא מילדותו, מטל ילדותו ממש,

ענוה ומוסר ♦ הגאון הגדול רבי יהודה עדס

בגמרא בסנהדרין פח: כתוב כך 'שלוח מתם איזהו בן עולם הבא, ענוותן ושפל ברכ שייף עייל שייף ונפיק וגריס באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה'.

אני רוצה לספר עובדה קטנה שמעידה על גודל האישיות של המשגיח: לפני כשלושים ואחד שנה ישבתי עם המשגיח אבדלחט"א בבין הזמנים, וקבענו שהוא יהיה מנהל רוחני של ישיבת קול יעקב, השאלה היתה שהיות והדבר סוכם בבין הזמנים לא היתה הזדמנות להודיע לבני הישיבה שהוא התמנה כמנהל רוחני, וחיפשתי עצה באיזה אופן מכובד שבני הישיבה ידעו שמרגע זה הוא המנהל הרוחני, אז קבענו ככה שאני אבדלחט"א והמשגיח בשלוש וחצי זה תחילת מנחה תחילת הסדר נכנס ביחד ואני אביא אותו עד מקומו ואז יבינו הציבור באופן מכובד שמרגע זה הוא המשגיח,

של שיחות המשגיח לדעתי הם ספרי יסוד לכל בני התורה, ספרים שריח האמת והקדושה מבצבצת מכל שורה ושורה, בזה מתגלה המשגיח כאחד ממעתיקי השמועה מהדורות הראשונים, אבל עיקר העיקריים שאני חושב הלכה למעשה, שמאוד חשוב שכל בן תורה ירכוש את סדרת הספרים 'לעבדך באמת', בספרים אלה נמצאים יסודות האמונה התורה האהבה ויראה באופן הכי פשוט והכי ברור והכי אמיתי.

אני יכול לומר על עצמי שהספרים האלה לא משים מעל שולחני, אפשר לקרוא בכל ספר פעמים אין מספר כי הספר הזה הוא ספר יסוד האמונה והעתקת השמועה מהדורות הראשונים.

בהם את האמונה ויחוד ה'.

הסבא מקלם אומר למה אברהם ויצחק נקראו אבות העולם, הלא אדם וחווה היו אבות העולם, ואומר שאבות העולם הם שהולידו את האמונה בעם ישראל עצם המושג עם ישראל עצם המהות של עם ישראל, זה האמונה והדבקות שלהם בה'.

על המשגיח עליו השלום אפשר לומר שבמשך כשבעים שנה השקיע עמל וגייעה, בפרט בעולם התורה להחדיר את עומק האמונה בה', ואת לימוד המוסר אשר מבלעדיו לא יתכן שיגיע האדם לאמונה הפנימית האמתית.

אני רוצה לומר כאן דבר מאוד חשוב ויסודי, סדרת הספרים 'לעבדך באמת'

וַיַּעַל אֱלֹהֵינוּ בְּסֻעָה הַשָּׁמַיִם: וְאֶלְשָׁע רָאָה וְהָיָה מִצָּעַק אָבִי אָבִי רָכַב יִשְׂרָאֵל וּפְרָשָׁיו" (מלכים ב' - ב' יא'-יב')

כתב התרגום (מלכים ב' - ב' יב) "רבי רבי דטב להון לישראל בזכותא דרתיכין ופרישין, בצלותיה מרתיכין ופרשין", התרגום מבאר שאליו היה טוב לעם ישראל, לכאורה יש כאן פליאה, אליהו היה מוכיח כסדר את הדור, ומבית המלכות מחפשים להרוג אותו, וכאן התרגום מעיד ואומר שאליו היה טוב לישראל, אלא התשובה היא שאליו השריש את האמונה ויחוד ה' בעם ישראל, והביא לידי כך שברמת הכרמל הכל הכריזו ה' הוא האלוקים, ה' הוא האלוקים, זו היא הטובה הגדולה שאפשר לעשות לעם ישראל להחדיר

צדיק יסוד עולם ♦ הגאון הגדול רבי דוד כהן

לומר הי חסיד וחי עניו, איפה ראינו דוגמא של ענוה כזו, התבטלות כזו, לא מחזיק טיבולתא לנפשיה, עם כל אדם גם נער צעיר רך בשנים, תמיד בנחת, תמיד עם הכנעה.

ומסיים הרמב"ן ובזה יהא עליך השראת השכינה וזיו כבודו ותזכה לחיי העולם הבא, זכיתי להיות במחיצתו בתקופה האחרונה ממש, אני לא יכול להגיד מה זה להרגיש כזה דבר, אבל לפי מיעוט ערכי הרגשתי "של נעליך מעל רגליך" יש פה השראת השכינה, וזיו כבודו נעלה ונתעלה בכזו קדושה, בכזו ענוה, בכזו רוממות, ובזה בודאי שיזכה לחיי העולם הבא.

רבינו רבינו !! רבן של כולם !! כל אחד קיבל ממנו, אם במישרין אם בעקיפין, את ההשפעה שהשפעת רבי דב על כל הדור הזה, את ההמשך של רוממות וגדלות המוסר, תמשיך להיות למליץ יושר עבור משפחתך הגדולה, עבור הרבנית הגדולה שכ"כ מסרה את נפשה, על הבנים הגדולים שממשיכים בדרך של ההשפעה של תורה ומוסר ויראת שמים, על כל המשפחה הגדולה, על כל בני הישיבות שהיו אהובים אצלך, כל בן ישיבה היה אהוב אצלך באהבה בלי גבול, ותהיה למליץ יושר לכל אותם אנשים ומשפחות, כמה אנשים וכמה משפחות אתה קירבת וגידלת, כמה משפחות שהיית להם למורה דרך בכל צעד ובכל שעל, כמה משפחות שהתקרבו ואתה גידלת, כמה בני תורה שגדלו דרכך במשך עשרות עשרות שנים, שנתת בהם מושגים של מוסר, אהבת תורה ושל רוממות. ותהיה למליץ יושר לכל כלל ישראל, ויתקיים הכתוב "ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים ובלע המוות לנצח" אמן ואמן.

על הפסוק "התהלך לפני והיה תמים" שאדם מהלך לפני ה' הוא מהלך בדרכיו של מקום, שזה הפשט בהיה תמים, ושזו השלימות הגדולה במין האנושי בבחינה של צלם אלוקים. ה"התהלך לפני" כמו שכתב הרמ"א שכל תנועה ותנועה עומדים לפני המלך ברוך הוא, אבל מוסיף הספורנו שהולך בדרכיו של מקום ומהלך בדרכיו של מקום, פירושו של דבר שזה הצורה האמיתית של צלם אלוקים, זו השלימות האפשרית במין האנושי, היה תמים מלשון שלימות. אפשר להגיד שמסכת חיים כזאת, של מהלך בדרכיו, מה הוא גומל חסידים מה הוא רחום מה הוא חנון וכו', ראינו אצל ר' דב. כזאת הטבה, כזאת השפעה, הדאגה לכל אחד ברוחניות, והטבה בכל דבר שיכול להיטיב.

התהלך לפני, מה הוא רחום אף אתה רחום מה הוא חנון אף אתה חנון מה הוא קדוש אף אתה קדוש, מה זה קדוש. אומר הרמב"ן קדושה זה אדם שלא חי חיים של מותרות בעולם הזה, מציאות חיים כזו של פרישות מכל תענוגי העולם הזה, כי אם לה' לבדו, במושגים שלנו ראינו דוגמא לזה של מה הוא קדוש אף אתה קדוש, זה שלימות האדם השלם לפי ההשגות שיכולנו להשיג בדורנו. והרמב"ן כתב באגרת את צורת החיים של מהלך לפני ה', וככל דבריו ראינו אצל רבי דב. כתב הרמב"ן תדבר תמיד בנחת בכל עת ובכל שעה ולכל אדם, לראות צורה של לדבר בנחת, לדבר בשפלות עם כל אדם, בכל עת בכל שעה. עוד אומר הרמב"ן ואז תעלה על לבך מדת הענווה שהיא מידה טובה מכל המידות הטובות. על רבי דב ניתן

ידעו שלשמוע מוסר זה מרבי דב, לקבל זה מרבי דב. זה לא היה רק מוסר של דיבורים, זה היה מוסר שהוא היה חי, זה היה דמות חייו ודמות דיוקנו בבחינת בעל שמועה לנגד עניו. הוא יכל לתבוע את מה שהוא עצמו גדל ואת מה שהוא עצמו חי, זוהי מערכת החיים שלו, בכל מקום הוא זה שחזק להמשיך בדרך הזו ולא להינתק ממנה, אין לנו שום דרך להחזיק את הרוממות של עולם הישיבות בלי להשפיע את אותו תורה ומוסר. הוא היה דולה ומשקה שנעשה כמעין המתגבר להשפיע ולהעיר.

הגמרא במסכת חגיגה אומרת יש עמוד אחד בעולם שעליו העולם עומד והוא צדיק ועליו נאמר צדיק יסוד עולם, זכינו לצדיק יסוד עולם, כזו טהרה, כזו נקיות, לא לקח לעצמו כלום, לא מחזיק טיבולתא לנפשיה, כל כולו מציאות של עבד ה', "צדיק יסוד עולם". הרמ"א מתחיל את השו"ע "שויתי ה' לנגדי תמיד הוא מעלת הצדיקים ההולכים לפני ה' תמיד", ואומר הגאון שזה עיקר מעלת הצדיקים כמו שכתוב אצל נח את האלוקים יתהלך נח, והתהלך אצל האבות הקדושים עד שיתהלכו לפני. זכינו וראינו בעינינו מה זה מושג של צדיק שהולך לפני ה' אלוקים, תמיד מתהלך לפני האלוקים, תמיד לחיות שויתי ה' לנגדי תמיד, בכל תנועה ותנועה, לא היתה תנועה שלא היתה מחושבת, כל דיבור ודיבור היה בחשבון, לא היה סתם לדבר, סתם לעשות תנועה, סתם לעשות דברים, אלא הכל במהלך של עבד ה', עבדות שלימה, עבדות של השתעבדות לבורא עולם, "מה ה' אלוקיך שואל מעמך" וכתוב בספורנו

"וימות יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא", אנחנו עומדים היום לפני מיטתו של שריד לדור דעה של גדולי רבותינו, ממשיכי המסורת של השפעת המוסר והיראה של מרנא אור ישראל מסלנט זצוק"ל. רבי דב זצ"ל הזקן שבדור, הצדיק שבדור, המשיך את אותה מסורת, את אותה רוממות ואת אותה השפעה של מוסר ויראה שהעמידה את עולם הישיבות. רבי דב גדל בישיבת חברון עם הגדלות והרוממות של סלבודקא במחיצתם של רבותינו ראשי הישיבה והמשגיח זצ"ל, ובישיבת סלבודקא מהר"א שר זצ"ל. לאחמ"כ דלה מתורתם של רבותינו מעתיקי שמועתה של קלם, בישיבת פוניב' מהרב דסלר זצ"ל, בישיבת מיר מ'ר חצק'ל לוינשטיין זצוק"ל, ואחר כך זכה לשמש יחד במחיצתו של הצדיק והקדוש ר' אליה זצוק"ל. שילב בתוכו את הגדלות והרוממות של סלבודקא עם מידת האמת של קלם.

כל מי שרק היה במחיצתו של רבי דב נתעלה נתגדל ונתרומם, כל שיחה היתה רוממות, ובכל שיחה היו דברים שלכאורה נראים כפשוטים, אבל היו בהם חידושים נפלאים שאמר אותם בפשטות ובהירות. הוא רומם וגידל, אבל גם תבע הרבה. גידל דורות של תלמידי חכמים, ומהם כאלו שממש בנה אותם, בזמנו בישיבה הק' כנסת חזקיהו בכפר חסידים הגיעו הרבה בחורים שלא באו מבתיים של תורה, ורבי דב בנה אותם וגידלם ורוממם. אחר כך התרחבה השפעתו כאן בישיבה הק' בקול יעקב שהעמיד תלמידים הרבה, וגם שיחות מוסר שאמר בכל אתר ואתר. בכל מקום

המשך הגר"י עדס מעמ' קודם

ימים, על כל עם ישראל, על עולם התורה, ועל בני ישיבתנו הקדושה, והייתי מוסיף על הרב דנציגער שקיים בו 'ודבקת בו' ימים ולילות, תעמוד בתפילה על כולנו שהקב"ה יראה את העניות שאנחנו חיים, את שפלות הדור, שה' יבטל את כל המגיפות, כמה וכמה הלוויות יצא מהישיבה הזאת בשנה האחרונה.

אנחנו בני ישיבת קול יעקב וכל הציבור ששמעו אותך כאן בישיבה מבקשים ממך מחילה גדולה, אין ספק שעקב הצניעות שלך והענווה שלך לא ידענו לעמוד בכבוד הראוי, אם כי היית נערץ על כולנו, ואנחנו אומרים לך 'מחול לך שריו לך בעולם הזה ובעולם הבא'.

שבלי מוסר לא יתכן להיות אדם ירא שמים, לא יתכן להאמין בה', וכל מה שאדם יעשה בלי מוסר זה יהיה רק שטחי.

"צר לי עליך אחי נעמת לי מאוד", נפלאה אהבתך מבני ישיבתנו, ור' דב יחסר לנו מהיום, בלי לראות את הפנים הקדושות שלך, גם בור ועם הארץ כמוני ראו קדושה על פניך פעם האחרונה שראינו אותך היית מלאך אלוקים, "ואי לישראל דחסרא גברא רבא", "נפלה עטרת ראשנו איננו נא לנו כי חטאנו".

אנחנו מבקשים מהנפטר הגדול שיעמוד בתפילה על הרבנית שתחי' שליוותה אותו כל ימי חייו, באריכות

לר' דב, אבל ענוונותו של ר' דב פרכה את הגרסה הזו.

כתוב בפסוק "וימות יוסף וכל הדור ההוא", שמעתי פירוש בזה, שכשיוסף מת, מת דור, דור של שבטי קה, כשהמשגיח עוזב אותנו לאנחות, מסתלק דור של גדולי דעה, גדולי מוסר, עובדי ה', אנחנו שומעים באוזני רוחינו את דברי המשגיח שחזר עשרות פעמים את צעקתו של ר' אלה החזק במוסר אל תרף, לא התעייף המשגיח לחזור על זה החזק במוסר אל תרף.

אין ספק שמה שהוא מבקש מאיתנו עכשיו למלא את החלל הגדול שנשאר בעקירת הדמות הקדושה הזו מתוכנו, שכל אחד ואחד יקח לעצמו מחשבה,

נכנסתי לבית המדרש והתקדמתי למקומי לפי תומי, ור' דב נמצא לצדי, אני מגיע למקום ר' דב איננו מחפש איפה ר' דב עומד שם במערב איזה ספר... חיכיתי עד שיגיע ואמרתי לו מה העניין הוא אומר לי הייתי צריך איזה ספר, כל אחד הבין שהוא לא רצה את ההדגשה הזו והכבוד שמכניסים אותו כמשגיח, אז הוא כך כנס 'שייף עייל שייף ונפיק' זה היה עובדה קטנה שמעידה על אישיות גדולה.

שאני נכנסתי פעם ראשונה להגיד שיעור בישיבת קול תורה אמר לי ר' שלמה זלמן עליו השלום, יהודה בשיעור ראשון מותר לך להראות כחך, זה לא כבוד אלא זה עניין להכנס ברגל ימין לתפקיד, ואת זה חשבתי להציע

אבי אבי ♦ בנו - הגאון רבי מרדכי יפה

אבא היקר... תמליץ יושר
על המשפחה, על הישיבות
הקדושות - כנסת חזקיהו

בכפר חסידים, ישיבת קול יעקב
ששניהם נתנו לך את המקום להרביץ
תורה הרבה שנים. יש לך תלמידים
בכל מקום, כולם ראו את האישיות
שלך, את 'הקרן אור פניו', את האמת
שבך את הענווה שבך, איזה הדרכה
נתת לאלפי תלמידים, רק לראות
אותך, כל זה איבדנו היום.

אבא... ישבנו בשמחה משפחתית,
ואחד הנכדים קם ואמר שאבא כל
הזמן עושה רק מה שהקב"ה רוצה,
אמרת לי שאני לא יכול להגיד את
זה, אבל אני יכול להגיד - "אם ידעתי
משהו שזה לא רצון ה' לא עשיתי אף
פעם!" זכית לחיי קדושה אי אפשר
לתאר את זה, אין מקום להאריך
ולתאר את זה, אבל השארת לנו את
הקב"ה טוב ומטיב לכל - זה היה
החיים שלך. אמרת שיחה בכפר
חסידים לפני פטירתך, והזכרת
שהעולם נברא בב' - בראשית
ב' עולמות, זה השיחה האחרונה
שאמרת, אמרת שיש ב' עולמות
- העולם הזה והעולם הבא. אבל
העולם הזה הוא הכנה לעולם הבא,
ואשרי מי שעושה בעולם הזה את
מה שהוא צריך לעשות ואז טוב לו
בעולם הזה ובעולם הבא, אחרי זה
הזכרת 'בנים אתם לה' אלוקיכם'
את דברי הספורנו - יש אהוב יותר
במעלה ולא צריך להתאבל בתכלית
האבל, נפרדת מאיתנו תזכרו - בנים
אתם לה' אלוקיכם ומי שזוכר את זה
אשריו וטוב לו.

אני רוצה לבקש עוד דבר ברשות
הציבור במחילה, דבר שמאוד מאוד
כאב לאבא, היה זה כאשר ליויתי
אותו כמה פעמים בלוויות של
אנשים גדולים וכשראה שדוחפים
ליד המיטה כאב לו מזה מאוד, הוא
אמר "אנחנו לא מחנכים מספיק,
מבקשים לזוז! למה לא זזים? למה
לא מכבדים?!", אני מבקש מהציבור
הקדוש הזה שהתאסף שיכבדו את
אבא שכל כך הפריע לו שדוחפים...

אבא... תהיה מליץ יושר על כל כלל,
ישראל אנחנו בזמנים לא פשוטים
צריך רחמים גדולים, אבא תהיה
מליץ על כלל ישראל, על המשפחה,
ישועות ונחמות, ובלע המות לנצח
ומחה ה' אלוקים דמעה לנצח, אמן.
ואמן.

אז אני לא יכול ללמוד יותר?! הייתי
בא עם דף ועט והיית רושם נקודות
שאתה יכול ללמוד, חיפשת כל הזמן
איך לתת תועלת, ידעת שהקב"ה
טוב ומטיב, ור' ישראל סלנטר אמר
שהטבה הכי גדולה שאפשר לזכות
את האדם זה לזכות אותו שילמד
מוסר. הקדשת לזה כל כך הרבה
מהחיים שלך, כל מקום שהלכת
אמרת אני רוצה לזכות אותכם,
'אהבה רבה אהבתנו ה' אלוקינו תורה
ומצוות חוקים ומשפטים אותנו
לימדת', הקב"ה העניק לנו באהבתו
הרבה אלינו תורה ומצוות חוקים
ומשפטים, אמרת שכדי לקיים את
התורה והמצוות אנו זקוקים לנצח
את יצר הרע שיש בנו, צריך להכיר
במלחמת היצר, ובלי לימוד המוסר
אין אפשרות, לא מצאו עוד עצה
אחרת! הקדשת כל כך הרבה לזה.

אבא... היה כל כך מתוק לידך,
המידות הטובות שלך, אני לא
יודע אם היה לך מידה רעה, אתה
מחייב את כולנו, אתה בנית את
עצמך, עמלת בעמל ויגיעה, נדבקת
לגדולי ישראל, הם ראו את האמת
שבך שמחו להעניק לך, עכשיו ודאי
מלווים אותך הרבה אנשים גדולים,
החזון איש, ר' אליהו, ר' חצקל, ר'
יחזקאל סרנא ועוד, ומכולם למדת
מהם והעברת לדורות הבאים את כל
מה ששמעת.

אבא... אי אפשר להאריך, אבא
נוהגים לבקש שתהיה מליץ יושר,
אמא היתה מסורה אליך אי אפשר
לתאר את זה, אתה הערכת אותה
כיבדת בצורה נפלאה.

אבא... יש אנשים שמאוד עזרו לך,
הם לא מרשים להגיד את השם
שלהם, אבל היית אדם פילאי וזכית
לאנשים פילאיים ששימשו אותך, אנו
מבקשים מחילה, ושתהא מליץ יושר
על המשפחה, שנלך בדרך שחינכת
אותנו השכם והערב, יש לנו כל כך
הרבה מה ללמוד ממך - בספרים
שלך, בשיחות שלך ובאישיות שלך.
ראינו איך אתה 'עבד המלך' באיזה
שמחה, איך שמחת בכל עבודת ה',
וגם בשנים האחרונות שזה לא היה
כל כך פשוט, שכלו כל הכוחות של
הגוף, לא היה כבר כל כך גוף, באיזה
גבורה עבדת את ה' בשנים הללו.

אבא... אתה חיית בגן עדן של מידות
טובות, 'הקנאה התאוה והכבוד
מוציאים את האדם מן העולם', ואתה
בעבודה של תשעים שנה הצלחת
לשרש את הקנאה התאוה והכבוד,
וחיית בגן עדן של מידות טובות,
כמה אנשים נהנו מהמאור פנים שלך
שנתת להם, וכמה אלמנות ויתומים
החיית עם מיילים טובות.

אבא... לא שמעתי ממך מימי מזלזל
בבן אדם אחר, פעם אחת לא אמרת
למשהוא דברי זלזול, תמיד כיבדת
כל אחד. היית איש מאוד ביקורתי
בהבנת כל דבר, אבל חוש הביקורת
לא מנע ממך לכבד כל אחד ואחד,
אי אפשר להאריך, אבל אולי עוד
נקודות ממש קצרות.

אבא... תמיד היה לנגד עיניך
הפסוק 'אז לא אבוש בהביטי אל
כל מצוותיך', אמרת שכל מצווה
שהקב"ה העניק לנו זה אוצר גדול,
וחיפשת כל מצווה ומצווה לקיים
אותה בשלימות. כשראית את הספר
'עבד המלך', ראית שם איך שהוא
נותן אפשרות ע"י לימוד בכל התורה
לדעת את כל המצוות ולקיים אותם
ברמה הראויה, דבקת בספר הזה, כל
הזמן בדקת וחיפשת איך אני יכול
לקיים את המצוות, את רצון ה'.

אבא... אמרת תמיד שהקב"ה טוב
ומטיב. חינכת אותנו תמיד והשרשת
בנו שהקב"ה הוא טוב ומטיב, הקב"ה
נתן לנו את המצוות להיטיב לנו,
והוא נתן לנו את האפשרות להידיבק
בו, אין אושר יותר מזה. סיפרת לנו
שהמשיגה הקדוש ר' חצקל זצ"ל
אמר שלא היה לו יום עצוב בחייו,
לא אמרת לי על עצמך את זה, אבל
נראה שאפשר להגיד את זה גם
עליך, בכזאת שמחה עבדת את ה'.

אבא... דיברו פה על הענווה שלך,
אדם גדול אמר לך פעם שאתה
'ענוותן', אמרת לי אחרי זה 'איני
יכול לומר זאת', אבל אני לא מנופח!
הכנעת את עצמך, חיפשת לגדל כל
תלמיד חכם, לראות את המעלות
שבו ולרומם אותו. שאלו אותך
אנשים איך אתה הולך לשמוע שיחות
של אנשים שצעירים ממך בארבעים
או חמישים שנה, אמרת לי אני לא
מבין מה רוצים ממני, האם אין לי
מה ללמוד יותר, ואם אני בן שמונים

'ויהיו חיי שרה מאה שנים ועשרים
שנה ושבע שנים' - 'כולם שווים
לטובה' אבא הריני כפרת משכבך,
זכית שכל השנים שלך היו שווים
לטובה, היית עבד המלך בן של מלך
עבד ה',

אגיד כמה דברים שיהיו לך נחת רוח
כיוון שתמיד רצית שידברו דברים
ששיש בהם תועלת.

מאז גיל צעיר ממש הבנת, שהדבר
הכי טוב שיש בעולם זה לעשות את
רצון ה', אנחנו בנים של מלך מלכי
המלכים 'בנים אתם לה' אלוקיכם'
הוא העניק לנו את האפשרות
לעשות את הדברים הכי טובים
שאפשר, ודבקת בזה. הזכירו פה (מון
הגר"ש אויערבך שליט"א) שגדלת במשפחה
פשוטה הורים טובים ויקרים, אתה
מחייב את כולם! אין בן תורה אחד
שאתה לא מחייב אותו, לא היית
גאון לא נולדת עם כשרונות גאוניים,
רצית לדבוק באמת, הבנת שהאמת
והטוב ביותר זה לעשות את רצון ה',
וכל חיך זה מה שעשית, בכל מקום
ובכל מקום חיפשת מה רצון ה' ואת
זה רצית לעשות. דבקת באנשים
גדולים חיפשת בדרכיהם, השלטת
את השכל על כל הכוחות, לא נולדת
עם זה, כולם שווים לטובה.

אבא... הזכירו פה מקודם (ראש
הישיבה הגר"י עדס) את הספרים 'לעבדך
באמת', שכשחיפשו איזה שם לתת
לספרים לא מצא חן בעיניך השם
'לעבדך באמת' הרגשת שזה שם
יומרני ולא ראוי לך, אבל קיבלת את
הבקשה של התלמידים שכן רצו את
השם 'לעבך באמת'.

אבא... אני חושב שמתאים לספר
השם 'לעבדך באמת' יעידו כל
התלמידים שלך במשך כל השנים
שישים שנה שזכית להרביץ תורה,
כולם ראו את האמת שלך, ביקשת
את האמת רדפת את האמת 'חותמו
של הקב"ה אמת', כמה חשבת לפני
מילה שהוצאת אם זה מספיק אמת
מה שאני הולך לומר, כמה גידלת
אותנו להיזהר להגיד את האמת לא
להגזים, לדייק.

אבא... אמרת לנו פעמים רבות
שבאותם נתונים, אפשר להיות בגן
עדן של מידות טובות ובגהינום של
מידות רעות,

תמרים הניעו ראש ♦ מורנו רה"י הגאון רבי יהושע מן

לדבר, אבל את כל מה שקיבלנו ממנו זה מוטל עלינו לרכוש ביגיעה גדולה ובשנים הרבה כמו המשגיה. השנים הרבות והרצף

של היגיעה וההתעלות, זה מה שאנחנו צריכים לקבל על עצמינו, להזכיר לנו כל הזמן את הדמות שלו את מה שהוא לימד אותנו, ואת מה שלימד אותנו במעשיו, שאפשר להגיע לזה. זה מה שמוטל עלינו כשהתמר הזה נקצף. אבל לפחות משהו לנסות לגדל.

הלשון בגמרא הנ"ל: "תמרים הניעו ראש על צדיק כתמר". התמרים עצמם, הפירות, אלו שהיו מחוברים לעץ וינקו מהעץ, עכשיו כשהעץ לא נמצא הם אלו שבוכים, איפה מקור הינקות שלנו, איך נוכל לגדול ולהתפתח. להיות מחוברים לגבהים של התמר, זה מה שמוטל עלינו לקחת את מה שינקנו כל אחד ואחד, את כל מה שראינו ובאמת לנסות לעלות ולהתעלות שיהא מעין בבואה דבבואה דתמר.

מבקשים מרבינו שיהא מליץ יושר על הרבנית, על בני המשפחה הנכבדה, על ר' אברהם שמסר כל כך את נפשו עליו, על הישיבה הקדושה שהיתה עצם מעצמו ובשר מבשרו ומשאת נפשו במשך כל כך הרבה שנים, שנשא את העול הרוחני על כתפיו והטביע בה את חותמו. שבאמת תעלה ותתעלה וכולנו נצליח להחזיק מעמד מהשבר הגדול שפתאום נשארו כצאן ללא רועה.

יהא גם מליץ יושר על כל עם התורה, עולם התורה, בני התורה שכל כך חיבב והעריך וחיבב עליהם את התורה ויראת שמים ואת העבודה, שבאמת יוכלו ללמוד בשלווה לעלות ולהתעלות, ויהיה רצון שיבלע המות לנצח ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים.

כשאמר מוסר לא אמר דברים גבוהים, אלא להיפך, את כל הדברים הפשוטים והבסיסים הוא היכה על קדקודינו עוד פעם ועוד פעם. זה תמר הגבוה כל כך שפרותיו נוטים כלפי מטה, מתאימים לנמוכים. וכל כך יכלנו לקבל מהכלפי מטה של מגדול ועד קטן.

איתא עוד נקודה בתמר: אם תמרה זו שנקצצה או נעקרה אין עולה במקומה אחרת. זה מה שאנחנו מרגישים עכשיו. שתמרה זו שנקצצה ונעקרה אין עולה במקומה אחרת, איך שייך שיעלה? גם אם יעלה זה משהו אחר. תמרה זו, כזה גובה, כזו נקיות אין עולה במקומה אחרת. מי יורה לנו דרך? מי יגרום לנו להסתכל, לשאוף קצת, לראות לאן אפשר להגיע? מי יראה לנו בחוש מה עושה עבודת מוסר של עשרות שנים? מי ישא לנו את לפיד המוסר שהמשגיה נשא על כתפיו ולא הפסיק?

לפני שבוע הוא פגש מישהו שהגיע אליו. הוא שאל אותו אם הוא לומד מוסר אמר לו: לפעמים. אז ענה המשגיה אתה גם אוכל לפעמים? מי ישא את המשא הזה של הנחלת המוסר? מי יחבר אותנו לדורות הקודמים כמו שהמשגיה עשה, דלה והשקה מחכמתם ומיראתם, חיבר אותנו לדורות שרק שמענו עליהם. ואצלו עוד ראינו את זה וכל זה אבדנו, מי יתן לנו תמורתו?

איתא במדרש תנחומא גם כן לשון על התמר: משנקצצים מי יוכל לעלות במקומם, אלא אם כן ביגיעה גדולה לשנים הרבה. כמובן להיות כמוהם אין על מה

להתחשב בהם כלל.

ראינו בתקופה האחרונה כשהגוף כבר נחלש אבל עמד בחזרת הש"ץ כי זה רצון ה' וכך צריך, ושום מניעה לא מתקבלת. כך גם להיפך ח"ו לא לעשות פעולה שהיא נגד רצון ה'. כל כולו כל הזמן מול ה' עם ה' וכל פעולה כי זה רצון ה'.

היה פעם שהיה לו פצע שהיה אמור מאוד לכאוב ולא כל כך ראו עליו את הכאב, משהו שאל אם כואב לכם, אז הוא אמר: "כשילד קטן מקבל מכה ובוכה ואמא שלו מחבקת אותו אז הוא מפסיק לבכות, הוא נרגע. כאשר יש אהבה מהאמא אז זה מעביר את הכאב, אני חושב לעצמי כמה הקב"ה אוהב אותנו וזה ממילא מעביר לי את הכאב", זה חיים גבוהים, חיים עליונים, חיים מול הרבש"ע. זה היה מורינו המשגיה וגם אנחנו הקטנים יכלנו לזהות זאת ולהשתאות.

יש בחז"ל לשון: "מה תמרה הזו יש לה תאוה כן צדיקים יש להם תאוה ומה תאוותן? הקב"ה". זה ממש חשנו והרגשנו "תאוותן - הקב"ה". אין שום רצון לשום דבר. כל רצון זה הקב"ה. להידבק בו לעשות רצונו, להיות כפוף, להיות עבד. כל תאוותן זה הקב"ה. זה היה התמר שזהו המשגיה.

כמדומני ששמעתי פעם שלתמר יש מעלה נוספת שעם כל גבהותו ורוממותו את הפירות שלו הוא מטה ומכופף כלפי מטה כך גם היה המשגיה. ככל שהוא היה גבוה ומרומם, ביחס אלינו, הקטנים, את הפירות שלו הוא הטיה כלפי מטה, ומטה, וידע איך להטות. לא הילך בגדולות. גם

איתא בגמ' מו"ק כה: "כי נח נפשיה דרבינא פתח עליה ההוא ספדנא תמרים הניעו ראש על צדיק כתמר" הפסוק מדמה צדיק לתמר, וכשאבד הצדיק אבד התמר, יש כל מיני נקודות בתמר אני רוצה לגעת במיוחד באחת מהם.

מצינו דאחד מהמעלות הוא מה דתמר הוא עץ גבוה, אבל עדין יש הבדל גדול בינו לשאר העצים הגבוהים. שאר העצים הגבוהים, העץ עצמו שיעקרו הפירות והענפים [חוץ מהגזע] מתחיל מלמטה ומגיע עד למקומות גבוהים, אבל תמר אמנם, בתחילת דרכו נמצא למטה, אמנם בהמשך כשהוא ממשיך לגדול, הוא גופי עולה למעלה. אינו כשאר עצים גבוהים שנמצאים גם למעלה אמנם יש להם שייכות עדין עם ה"למטה ועם ה"נמיכות", משא"כ התמר אינו "מגיע" עד גבהים, הוא גופי נמצא במקום גבוה, וכל מקומו הוא רק "גבוה" "ולמעלה" זה לכאורה המהות של תמר.

התמר בנקודת הגובה, זהו מורינו המשגיה זצוק"ל, עליו ראוי להגיד שהוא היה תמר, הוא חי גבוה, גם לתמר יש גזע שמגיע מהאדמה, אבל הוא עצמו נמצא גבוה, התהלך בנינו אדם כמלאך איש אלוקים, שראשו וגופו בשמים, שחי גבוה, חי בגבהות, חי עם הרבש"ע ומול הרבש"ע כל הזמן, כל רגע ורגע לא הסיח דעתו מהרבש"ע, היה שייך גם לאנשים כמונו לראות איך כל הזמן וללא הפסקה ממש במצב קבוע ובלתי נפרד הוא מול הרבש"ע. כל מעשה הכי קטן נעשה בגלל שזה רצון ה', וכשהו רצון ה' זה נעשה בלי שום מניעות, בקשיים הכי גדולים, ובלא

נטל כל חמודות שבעולם ♦ הגאון הגדול רבי דוב לנדו

והוסיף עוד דברים הנוגעים לכל רעיו ומוקיריו, עוד מימים מקדם, תמיד תמיד הינו רעיו ומקיריו רואים בו עוד אז בימים האם בימים הנעורים, כאיש המעלה שכל מעשיו ותהלוכותיו היו קשורים באמת וביושר ובטוהר ליבו, רחוק רחוק מהנאת העולם הזה, ודבוק באורחות התורה ועבודה, והיה בנינו לשם ולתפארת.

ולאחרונה אזכיר את גודל הידבקותו הנפלאה בלב ונפש ברבינו הגדול החזון איש זצ"ל, שתמיד תמיד הינו שומעים ממנו בשמו, אמרות וספורי מעשים מאלפים ומרוממי נשמות, והכל בחשקת הלב, ברוב חן וטעם שהדביק בהם את כל מאזיניו, המקום ישלח תנחומים לרבנית האלמנה תחי' ולכל הצאצאים הברוכים יחי' ולכל המשפחה הרוממה שנטלה מהם עטרתם ותפארתם וביעל המות לנצח.

מנופת צופים.

ורבים רבים שומעי ליקחו מושפעי ומודרכיו שהתעלו מדברי מוסר ומגודל ליבו, ומעומקא דלבו בעצותיו והדרכותיו, בדרכי ה', ונתעטרו מחמתם בכתר התורה והיראה להיות משכנם בבית ה' ללמוד תורתו ולעבודו בלבב שלם.

ועתה אבליים המה על הילקח מהם המאור הגדול שהאיר לפניהם לעלות במסילה העולה בית ק-ל, ועמם אבליים אנו כולנו כל בית ישראל, על העדר מאיתנו האור הגדול שדורינו נאות לאור צידקותו, תפארת תהלוכותיו נועם מוסרו וטוהר לבבו.

איש ואיש בישראל, הוא כהן להקב"ה וחייב לעבוד ולשרת את הקב"ה בהיותו בעולם הזה בבגדי לבן, כלומר שילבש מידות טובות ויתנהג בדרכים ישרים שהם בגדי לבן על דרך שאמר הכתוב, "לעולם יהיו בגדיך לבנים", שיהא שלם במידות שהם מכונים בגדים, ופטירת האדם בבוא יומו דומה לגניזת בגדי לבן, הראויים לעבודה ונגמור תפקידם והם נגנזים. עד כאן הם תוכן דברי מהר"י אדרי.

כמה נאים ומתאימים הדברים לנפטר הדגול לנפטר הגאון הצדיק נשגב בצידקותו ז"ל שעבד ושירת להקב"ה בהיותו בעולם הזה, ולא איבד בגדי מדותיו היקרות והחמודות מפז ומתוקות

קשה עלי מאוד להספיד רע ותיק אהוב ונערץ זה עשרות עשרות שנים עוד בימי בחרותנו בהסתופפנו בצל קורת הישיבות הקדושות שלמדנו בהם. הגאון הצדיק, דגול ומרומם בטוהר ליבו, וברום מעלותיו, שסיפרו כל אלה שהכירוהו את מו"ר הרב דב יפה זללה"ה.

ואומר כמה דברים כאשר שראוי לכבוד נשמתו הטהורה שעלתה לגניז מרומים, והננו מלווים אותו לבית עולמו ומנוחתו.

המר"י אדרי ממשיל את פטירת האדם לעולמו לגניזת בגדי לבן של כהן גדול אחר שעבד בהם עבודת יום הכיפורים, במקום שהפשיטו אותו, בכך הוא כל

והלכת בדרכיו ♦ הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי

יתכן, שאף בחודש הראשון שלו בישיבה, ויכול להיות שכבר בשבוע הראשון שלו בישיבה. איפה ראייתם דבר כזה??

- ואני הייתי אחד מאלה שהוא היה 'מחלק' להם את הדברים אז...
אז א-י-ך לא אקרא לו רבי!?!
רבי ר' דב! רבי ר' דב! רבי ר' דב!
איי... איי איי איי - - -
רבי בעמקות, רבי בכללות...

*

ואז הוא התחיל להיות מקורבם של כל גדולי ישראל.

נכנס אל הקרוב משפחה שלו - הרב מבריסק זצ"ל, הוא מנכדי הבית הלוי, שהיה הסבא של הרב מבריסק זצוק"ל, והיה לו שם יד וגישה מיוחדת. והרב מבריסק ידע איך לכבד קרוב.

אחר כך הוא היה קרוב למרן ה"חזון איש".

"בערלה", קרא לו ה"חזון איש" - "בערלה". אני לא הייתי שם, אני לא ראיתי אותו ביחד עם ה"חזון איש". הוא היה הרבה אצל ה"חזון איש", אבל אני לא הייתי, הייתי אז בעיר אחרת מחוץ לבני ברק, בירושלים.

והקרבה שלו עם ה"חזון איש" - היתה הפלא ופלא. הוא שאל את ה"חזון איש" כל מיני שאלות, שאיני יודע מי היה מרשה לעצמו לשאול את החזון איש שאלות כאלו. אבל הוא שאל! והחזון איש השיב לו וענה לו! מה שאני יודע, מה שאנחנו יודעים, זה כבר מה שהוא או אחרים סיפרו מה שהיה עם החזון איש.

והחזון איש קרא לו מידי פעם לטייל איתו. כעת קשה לי לספר לכם, מה שהוא סיפר לנו מהטיוילים האלה. אבל תדעו לכם, הוא היה קרוב מאוד אל החזון איש!

'קרוב מאוד' פירוש הדבר, לא רק ב'רעדן אין לערנען' - לא רק בדיבור בלימוד, אלא על כל נושא בעולם! והחזון איש, כשהיה רוצה לדבר איתו על הנושאים האלה, היה לוקח אותו לפעמים לטייל, כדי לדבר איתו על הנושאים האלה...

וכשהיה הולך לחזון איש, מיד למחרת, לא היה אומר "הייתי אצל החזון איש"... הוא לא היה מספר סיפורים!

הפלא ופלא! איך שהוא היה שם, ומה שהוא עשה שם, ומה שהחזון איש אמר לו -- לא!

אבל את הדברים שהוא קיבל מהחזון איש - הוא היה מחלק לכולם! ואנחנו

כבר כולנו הכרנו שיש "ר" יואל קלופט".
- מה יש לו עם ר' יואל קלופט? איי...
איי... א-קלארער קופ! בהירות בראש!

הוא היה דבוק בו לדלות בהירויות; בהירויות בסבא, בהירויות בידיעה. הוא לא היה יכול לסבול שום דבר פתלתל... הוא לא היה יכול לסבול שום דבר שהוא לא ישר כסרגל...

היה לו יד ושם בתורת המהר"ל. יש הרבה ש"חושבים" שיש להם יד ושם בתורת המהר"ל, אבל לא לכולם יש.

אבל הוא היה, לעניות דעתי, עם יד ושם בתורת המהר"ל. לי אין יד ושם, אבל אני יודע שהוא ידע המון. חוץ מהגמרא, הספר שהוא היה מחזיק אצלו ביד תמיד, כבר מנעוריו - היו ספרי המהר"ל.

הוא היה בוחר כל יום איזה 'טייטש' מהמהר"ל, היה בוחר איזה 'שכל' בין הבחורים. והיה מחלק את ה'שכל' הזה

- מי חייב אותו?! משהו הכריח אותו?
לא היה לו בישיבה שום תפקיד רשמי, הוא היה בחור צעיר עם 'בארעטקע' (קסעט)! אבל כל אחד שמע, ורצה לשמוע, והרגיש את התועלת שיש לו מזה.

עיקר התועלת - השכל החדש! השכל המרומם! הקלארקייט... הקלארקייט!!

אף פעם לא שמע ממנו איש מכל הבחורים איזה דבר מסובך, למה?! משום שהוא היה ישר וקלאר!, ומה שהוא לא היה בטוח שזה קלארקייט וישרות - הוא לא פלט מן הפה.

כך בידיעה, כך בסבא, וכל זה, כל זה, כל זה ב"אמת".

- "אמת", רבות! "אמת"!!!

שום נִיראות! שום התחזות! שום כלפי חוץ! רק כלפי פנים - - -

היה יושב... מעולם לא היה מרים את הקול. היה יושב על יד הסטנדר לילות שלמים, על התורה ועל העבודה. אם מצא איזה סבא בסוגיא שלמדו בישיבה, היה מיד מחלקה. אני זוכר כשהוא בא לישיבה התחילו אז ללמוד "בבא בתרא" סוגיית 'היזק ראי' - איך הוא נכנס לזה, איך הוא ליקט מכל בחור, הוא ליקט בתור בחור. הוא ליקט דברים בהירים, דברים נחמדים, והיה 'מחלק' אותם לבחורים...

וכל זה היה כשהוא היה נער, כשהוא היה תלמיד בשנתו הראשונה בישיבה.

ופעמים שגם אם עושים את זה באמת, אבל זה לא רק ב"אמת", ישנם עוד חשבונות...

אצל ר' דב לא היו עוד חשבונות!!

- הוא היה "אמת"!

כל מה שהוא עשה, כל מה שהוא התנהג - "אמת"!

איי רבותי, והכל בלי פעמונים, בלי צלצולים...

ענווה... "ונחנו מה"!

- כל החיים שלו הוא צעק, האישיות שלו צעקה: "ונחנו מה"!!

מי שב"אמת" צעק "ונחנו מה" - הוא משה רבינו, ובדורות שלנו היה זה ר' דב...

*

איי... מורי ורבותי, אני הכרתי אותו בימי הנעורים. דעו לכם, מה שאפיין אותו זה 'מקטנותו יצא לבגר'.

אני זוכר, הוא הגיע אל "ישיבת חברון" נער, נער בשנים הקצת יותר מבוגרות. רק יום אחד עבר, מי לא התחבר אליו?!

אני הכרתי אותו, אבדל לחיים ארוכים. אני מכיר אותו עשרות שנים. האם ראיתם אותו פעם אחת כועס? האם ראיתם אותו פעם אחת מתרגז? האם ראיתם אותו פעם אחת יוצא מן הכלים?

- לא ראיתם אותו כך!

לא פלא, שעוד בהיותו נער ובא לישיבה, מאז אני קורא לו "רבי"!

- מאז אני קורא לו רבי!

האם ראיתם פעם דבר כזה - בא בחור לישיבה, וכשהוא בא, ועוד לפני שהוא בא, הוא לא היה כל כך "קרוב" אל "תוך" הישיבה, אבל הוא בא לישיבה, והוא מיד נכנס עמוק... נדמה לי היום, שכאילו תוך רגעים, הוא נכנס לישיבה עמוק...

עברו עוד כמה ימים. הוא מצא לנחוץ כל בוקר לגשת - כל בוקר היה ניגש אלינו, המעט יותר צעירים, ושואל אותנו משהו. הוא מחכה שיענו משהו, לקדם ולהאיץ את העליה שלהם.

- איפה ראיתם דבר כזה? אני לא ראיתי דבר כזה!

לפני שהוא בא לישיבה, היה דבוק מאוד בגאון ר' יואל קלופט זצ"ל. אנחנו לא ידענו בכלל שיש דבר כזה. אבל נדמה לי כעת, שזה היה ממש מיד כשהוא נכנס,

אוי ר' דב -- ר' דב! איי...

הצדיק ר' דב...

הַחֲסִיד ר' דב;

--- אַ גוטסִקייט ר' דב....

מורי ורבותי, צריך לדעת: אני יכול לומר עליו, את מה שאמרו על רבי עקיבא איגר בשעתו, כאשר הלך לעולמו, עמדו והספידוהו ואמרו: "היה עולם עם רבי עקיבא איגר, ומעתה ואילך זה עולם בלי רבי עקיבא איגר".

אומר לכם מורי ורבותי, אמנם מי אני ומה אני; אבל - היה עולם עם ר' דב, ועכשיו העולם בלי ר' דב!!!...

חז"ל אומרים על הפסוק "זה אלי ואנוהו, אלוהי אבי וארוממנהו" (שמות טו, ב): "ואנוהו - הוי דומה לו" - מה זה "הוי דומה לו"? הידבק בדרכיו!

תשמעו, תשמעו, רבותי.

"מה הוא רחום - אף אתה רחום";

- האם ראיתם רחום, כמו ר' דב...

- האם ראיתם מתחשב, כמו ר' דב...

- האם ראיתם טוב כמו ר' דב...

"מה הוא חנון - אף אתה חנון";

- האם ראיתם משהו חנון וחנון, כמו ר' דב...

"מה הוא ארך אפיים - אף אתה ארך אפיים";

- איזה סבלן! איזה אורך רוח!!

איפה ראיתם דבר כזה?!! אתם ראיתם, רבותי.

ראיתם, כן ראיתם. ראינו כולנו, ואני מסופק אם ידענו להעריך...

איי איי... "ורב חסד - מה הוא גומל חסדים, אף אתה גומל חסדים";

- איזו גמילות חסד, כולו חסד...

בסוף הי"ג מדות של רחמים כתוב "ואמת". ואני שואל, לכאורה "אמת" צריכה היתה להיות כתובה בראשונה - אבל לא כן, היא כתובה רק אחרי המידות כולם, מדוע?

מפני שרק אחרי המידות צריך להיות, שהכל, גם המדות, יהיו "באמת"!

אפשר לעשות דברים טובים, אבל לא ברור שזה ה"אמת".

ופעמים, שגם אם ברור שזה ה"אמת" -- אז לא עושים את זה ב"אמת".

כמו שעשאו האלוקים ♦ הגאון הגדול רבי ברוך דב פוברסקי

חי לא היה מבול. כך אמר הקב"ה אני לא יכול לעשות מבול כל זמן שמתושלח חי, כשמתושלח נפטר, אז אפשר לעשות מבול. ובכל

זאת עדיין נעצר המבול, וכיצד, על ידי הספדן של צדיקים. כי בזמן ההספד, הצדיק כאילו עוד כאן, וההספד מחזיק את העולם כמו בזמן שהצדיק היה חי.

כך גם רואים במה שאומרים חז"ל קשה סילוקן של הצדיקים יותר מחורבן בית המקדש, ואני שואל אתכם האם יש חורבן בעולם כמו חורבן בית המקדש? אנו וכי מה אנחנו בלי בית המקדש? אנו חסרי כל! ופטירת צדיק זה עוד יותר! והרי יש להבין, הנה אנו רואים שהצדיק יסוד עולם נפטר, בית המקדש חרב, והעולם עומד! הכל נראה בסדר! אבל הנה נבאר מה כתוב כאן.

כאשר הקב"ה ברא את אדם הראשון כתוב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. ואני שואל איך אפשר לעשות אדם בצלמנו כדמותנו? אינני מבין כלל מה כתוב פה! וכי להקב"ה יש דמות? והרי אינו גוף ולא ישיגהו משיגי הגוף, וא"כ מה זה נברא אדם כצלמנו כדמותנו.

כתוב בחז"ל שאדם הראשון אמר למשה רבינו אני הייתי כזה, אמר לו משה רבינו אמנם היית אבל קלקלת את זה, אני גם כצלמנו כדמותנו ואני לא פגמתי בזה.

והנה יש להבין מה הכוונה שהתורה מחזיקה את העולם, וכפי שאנו יודעים ממה שנאמר (ירמיהו לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, והרי אנחנו יודעים שהקב"ה מחזיק את העולם? אלא הביאור בזה שאמנם הקב"ה מחזיק את העולם אבל "איהו ותורתיה חד" התורה זה חלק מהקב"ה! הם לא שני דברים נפרדים. הקב"ה ברא את אדם הראשון, והפירוש הוא שהדמות שלו היתה דמות של תורה בעולם, אמנם עד מתן תורה לא היה כל כך תורה, וחינו עד מתן תורה , אבל כבר מאז התורה מחזיקה את העולם, איך התורה מחזיקה את העולם הרי התורה זה בריאה אחת והעולם זה בריאה נפרדת, כך אכן היה לפני שנברא האדם הקב"ה החזיק את העולם בחסדו, אבל אחרי שהאדם נברא, אמר הקב"ה עכשיו יש תורה בעולם! איפה? הוא! האדם! הוא התורה!

וזו גמרא מפורשת (קדושין לג) "אביעאי להו מהו לעמוד מפני ספר תורה ר' חלקיה ור' סימון ור' אלעזר אמרי קל וחומר מפני לומדיה עומדים מפניה לא כל שכן", כלומר מה המקור שצריך לקום לפני ספר תורה, קל וחומר אם קמים בפני תלמיד חכם כ"ש שיש

אחד מחזיק את העולם. איך הצדיק הזה מחזיק את העולם? אני רוצה להסביר מה הפשט, כתוב (בראשית ז, י) ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ, ואמרו בגמ' (סנהדרין קח) מה טיבם של שבעת הימים, אמר רב אלו ימי אבילות של מתושלח, ללמדך שהספדן של צדיקים מעכבין את הפורענות.

בגלל הספד של צדיק לא יכול להיות מבול! כלומר שכל זמן שמתושלח היה

לא יכול) כך גם על ר' דב זצ"ל צריך לבכות, לבכות, לבכות ושוב לבכות, חורבן עולם! אבל אנחנו לא בדרגה הזאת, צריכים להספיד, אה! כמה שהעולם צריך הספד!

'צדיק יסוד עולם'. מה פירוש המילים צדיק יסוד עולם, כתוב בנפש החיים הפירוש, שצדיק אחד מחזיק את העולם, צדיק אחד הוא מחזיק את העולם, מספיק אחד. אמנם יש עוד אבל צדיק

המשך הגר"מ אורחי מעמ' קודם

תורה נקיה היא נותנת לכולם!!
- אני אומר לכם רבותי, על סמך עובדות, ר' דב למד תורה לשמה!!

הפשט השני, "תורה ללמדה לאחרים", למה זה?

- מפני שלא יכול להיות חסד גדול מ"ללמדה לאחרים"!

מה אפשר לתת יותר מתורה?
ואני שואל אתכם, מורי ורבותי: האם שמעתם את ההנהגה שלו בצעירותו, מיד כשנכנס לשיבת חברון? אני מעיד בעדות גמורה, וכאחד מן הנהנים, שהוא חשב כל יום, אם יש לו בראש, 'לשכלל' משהו או משהו!

- מה זה, אם לא "תורת חסד ללמדה לאחרים"!!?

אז "ותורת חסד על לשונה" - "ורב חסד ואמת".

וגם ה'ורב חסד הזה' - הוא יכול להיות טוב רק בשלמות, אם הוא באמת. ומה זה ב"אמת"? רק למען הענין עצמו, בלי שום פירות! בלי שום שכר! בלי שום "רווחים"! כולו רווח!

*

כל זה היה, אבל זה לא כל מה שהיה... אבל אין לנו כלל אפשרות וזמן. איך אפשר להחזיק את הציבור הגדול הזה, בלי עין הרע, כל המשתתפים באשכבתיה דרבי.

מורי ורבותי... איזה אסון - - -

אבל יש לנו כאן את ההפסד המיוחד והישר.

נכון, כולם מפסידים, כולם איבדו, העולם כולו איבד. אבל המקום הזה... איי... המקום הזה...

אני ראיתי אותו גם בעבודתו בקודש במקום הזה! שנים עשרה שנה ראיתי מידי שבוע, כאן, ברוך ה'.

האמת שקשה לי להספיד קשה מאוד להספיד כזה חורבן! אוי, כזה חורבן! אני זוכר לפני שבעים ושמונה שנים היתי בוילנא נפטר ר' חיים עוזר, אפשר לתאר לכם כשר' חיים עוזר נפטר? חשבו שזה סוף העולם! אז ההספד הראשון אני זוכר את זה כמו היום, ההספד הראשון אמר בעל המרחשת זצ"ל נעמד, והתחיל לבכות, ובכה, ובכה, ובכה, וירד מהבמה באומרו "איך קען נישט!" (אני

ולמדנו מהחכמה האמיתית, החכמה שהיא פרי כל התורה כולה של החזון איש; כל התורה כולה של החזון איש!

הפירות, אנחנו אכלנו ונהנינו.

- איך אכלנו? מי האכיל אותנו? מי חילק לנו?

- מ"בערלה" מ"דב"!

אנחנו קראנו לו דב, אבל החזון איש קרא לו בערלה. כך שמעתי ממקורבים. שם חיבה, מפני שהחזון איש חיבב אותו.

החזון איש - עם הראייה שלו, עם המרחקים שלו - הוא ראה מה יצא מר' דב! הוא ראה שיש להשקיע, ואמנם כך הדבר!

*

הפסוק אומר "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה" - הפסוקים האלה זה הפסוקים של 'אשת חיל', שזה היה ההספד של אברהם אבינו על שרה אמן].

והגמרא מפרשת מה זה "ותורת חסד" - וכי יש לך תורה של חסד ותורה שאינה של חסד? האם קיימת תורה של חסד ותורה שאינה של חסד? מה זה תורת חסד??

- אומרים חז"ל שני פירושים: פירוש אחד, "תורה לשמה" זה תורת חסד, ותורה שלא לשמה אינה תורת חסד. הפשט השני, "תורה ללמדה לאחרים" זה תורת חסד, ותורה שלא ללמדה לאחרים אינה תורת חסד.

איי... רבותי! מה נוגע "תורה לשמה" לחסד? למה, למה? מה הוא הקשר בין ה"לשמה" לחסד?

איי איי... מה שנוגע תורה לשמה לחסד - מפני כשלומדים לשמה, 'ריינע תורה' - תורה נקיה, לתורה נקיה יש סגולה מיוחדת, שהיא כולה חסד!

תורה נקיה, היא מגינה על כל העולם!

המשך בעמ' הבא

לקום מפני ס"ת. מקשה הר"ן הרי במסכת מכות כתוב (כב:) "אמר רבא כמה טפשי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה" דהיינו שהתלמיד חכם יותר גדול, וכאן כתוב ההיפך. אבל התשובה לזה היא בהמשך הגמרא שם (קדושין) "ר' אלעי ור' יעקב בר זבדי הוו יתבי, חליף ואזיל ר' שמעון בר אבא וקמו מקמיה, אמר להו חדא דאתון חכימי ואנא חבר, ועוד כלום תורה עומדת מפני לומדיה?" רבי שמעון בר אבא טען להם הרי אתם עוסקים בתורה וא"כ כאילו התורה קמה בפניי, ואיך זה יתכן? מבארת הגמ': "סבר לה כר' אלעזר דאמר ר' אלעזר אין ת"ח רשאי לעמוד מפני רבו בשעה שעוסק בתורה לייט עלה אביי". ואמנם רבי שמעון בר אבא סבר שהלומד תורה לא יקום בפני רבו, אבל הלכה כאביי שהוא חייב לקום גם בשעה שהוא לומד.

וההסבר בזה הוא משום שתלמיד חכם גם כשהוא לא לומד הוא תורה! זה חידוש תלמיד חכם הוא נהיה תורה בעצמו, ת"ח הוא תורה חייה! והרי הקב"ה הוא תורה, וממילא ת"ח שהוא עצמו תורה הוא צלם אלקים! רק ככה זוכים! מי הוא צלם אלוקים? תורה!

כשאהרן הכהן נפגש עם אחיו משה בהר האלוקים כתוב: (שמות ד, כו) וישק לו, שני אחים נפגשים, ואומר הספורנו למה הוא נישק אותו, "כמנשק דבר קדוש", כלומר שאהרן נישק אותו מפני קדושת ספר תורה, ולכאורה למה לא לבאר כפשוטו שהוא נישק אותו כי הוא אחיו? אלא משום שהוא היה בהר אלקים, ובבית הכנסת אין מתנשקים עם אחים, ולכן הוא נישק קדושת ספר תורה ולא אח! וזהו מה שאמר אביי תלמיד חכם זה 'לעבדיגע' תורה!

ומי זוכה להיות בדרגה זו? אחר חורבן בית המקדש עוד היה עולם, אבל בסילוקן של צדיקים זה סוף העולם! כי התורה נלקחה מעמנו! תשאלו איפה נלקחה התורה? התשובה הצדיק עצמו הוא תורה! איך בן אדם באמת זוכה שהוא יהיה 'לעבדיגע' ספר תורה, כי 'איהו חד', התורה, והקב"ה הוא תורה, והצדיק הוא תורה! לזכות לזה זה לא פשוט כלל וכלל, צריך להיות בצלם אלקים כל הזמן!

שמעתי פעמים רבות מהשווער שלי זצ"ל (א.ה. הג"ר ישראל חיים קפלן זצ"ל חתנו של רבי ירוחם ממיר זצ"ל) הקב"ה הבטיח למשה רבינו, יהיו צרות רבות בעולם, תגידו י"ג מדות ואני יעזור לכם. ולכאורה זה דרך קלה מאוד, ממש תענוג, יש צרה, אומרים י"ג מדות והכל מסתדר. היתכן? והלא גם אנחנו

אומרים י"ג מדות בסליחות שונות, רק לא מזמן אמרנו בסליחות בה"ב י"ג מדות כמה פעמים.

אומר התומר דבורה, לומר י"ג מדות אין זה כלום! כתוב כאן והלכת בדרכיו, אדם חייב להיות כמוהו! מי שזוכה להפוך את כל הי"ג מידות לחלק ממנו, ללכת בדרכו של הקב"ה, את זה רצה הקב"ה, ועל זה הוא אמר בצלמנו כדמותנו!

אמרו במדרש (תנחומא בראשית א) "אתה מוצא שהקדוש ברוך הוא מראה בשעת פטירתו של עוסקי תורה מתן שכרן. מעשה בר' אבהו כשהיה מסתלק מן העולם, הראה לו הקב"ה שלש עשרה נהרי אפרסמון", אמנם אלו דברי קבלה ואינני מבין מה הם י"ג נחלי אפרסמון, אבל ליבי אומר לי שהם כנגד י"ג מידות, מי שזכה לקיים את זה, אז הוא הרי מקיים והלכת בדרכיו, ולכן הגן עדן שלו זה י"ג נחלי אפרסמון.

זה לא פשוט! אוי! בכלל לא פשוט לזכות לקיים את הי"ג מדות!

הגמרא אומרת בסנהדרין (פח:) "איזהו בן העולם הבא, ענוותן ושפל ברוך שייף עייל שייף ונפיק וגריס באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, יהבו ביה רבנן עינייהון ברב עולא בר אבא". כלומר רבנן חיפשו על מי אפשר לומר שהוא כזה, חיפשו ומצאו אחד, רב עולא בר אבא. והלא מדברים בזמן הגמרא, ולא מצאו רק אחד? איננו מבין! מצאו אחד בעולם שהוא בן העולם הבא.

והביאור בזה הוא ע"פ דברי הגמרא "ת"ר (קהלת יב, ז) והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, תנה לו כמו שנתנה לך בטהרה אף אתה בטהרה, משל למלך ב"ו שחלק בגדי מלכות לעבדיו פקחין שבהן קיפלו והניחום בקופסא טפשים שבהן הלכו ועשו בהן מלאכה לימים ביקש המלך את כליו פקחין שבהן החזירו לו כשהן מגוהצין טפשין שבהן החזירו לו כשהן מלוכלכין שמח המלך לקראת פקחין וכעס לקראת טפשין"

כלומר, החכמים שמרו היטב על הבגדים, והמלך שמח כשקיבלם בחזרה, אבל על הטיפשים הוא כעס, ולכאורה מה המשל כאן, הלא שם המלך נתן בגדים שאפשר להניחם בארון ולא יקרה כלום, כתוב כאן שהרוח אלוקים, הנשמה, והרי מה זה נשמה? 'מכסא כבוד חוצבה' הנשמה זה חלק אלוך ממעל! כל יהודי שמקבל נשמה - אומר הקב"ה אני נותן לך ממני ממש, חלק אלוך ממעל! וזה נשמה, זה ממש בגדי מלכות, וכי איך אפשר לא להשתמש בזה? וזה חידשו חז"ל שאפשר!

וכמו שמצינו ברבי שהיה עשיר וכמו שאז"ל (ע"ז יא.) שרבי ואנטונינוס היו עשירים ולא חסר על שולחנם כלום, ובכ"ז, מצינו (כתובות קד.) "בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה אמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה".

והנה יש להבין מה זה שיעור אצבע קטנה, לכאורה היה צריך להגיד 'פחות מכזית' וכי דנים באצבעות? בנגעי בגדים מצאנו שיעור אצבעות או במקווה, אבל כאן היה צריך לומר כזית או פרוטה אבל מהו שיעור אצבע קטנה?

אלא שאכן אין הכוונה שאסור ליהנות מהעושר וממה שהנהנו ה' הרי האדם צריך לחיות, אלא כוונתו היתה "אני לא הכנסתי אצבע אחד בשביל זה" וזה כתוב ברמב"ם, יש אנשים שהם קודש קדשים, ומי זה? זה מי שנשאו ליבו, נותן חייו לתורה ולא דואג על העולם הזה כלום. בפסוק אמנם כתוב שצריך לדאוג לעוה"ז, 'ואספת דגגך', אבל היה כמו רבי שמעון בר יוחאי שלא השתמש או יותר נכון הוא כן השתמש בעוה"ז, אבל לא עם הנשמה!

אני אומר לכם, את ר' דב אני מכיר למעלה משבעים שנה, מאז שהוא בא לשיבה, שלושה באו ביחד אתו מהמדרשיה, ורק הוא נשאר. אתם יודעים מה היה ר' דב? לא היה לו שייכות לעולם הזה כלום! אז אצלו 'הרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה'.

אנחנו מלווים היום את המשגיח הצדיק הגדול ידיד נפשי ומה אומרים לו? ר' דב קיבלת נשמה לא נגעת בה! לא השתמשת בה! אתה מחזיר נשמה כאשר נתנה".

אומר הנפש החיים חידוש גדול, נשמות חוזרות מגיעים לעולם הבא כל אחד יש לו עולם הבא שלו, זה לא אותו הדבר כל אחד נכווה מחופתו של חברו, יש הרבה דרגות בעולם הבא לפי מעשיו יש אחד שנמצא בעולם הזה יש אחד נמצא עוד קומה וההפרש בין קומה לקומה זה חמש מאות שנה ללכת, אומר הנפש החיים מה הדין נשמה שהיא באה לעולם הזה, ולא נגעו בה, מאיפה לקחו אותה מכסא הכבוד, אז הנשמה הזאת נמצאת מתחת כסא הכבוד, בעולם הבא יש הרבה דרגות! וחז"ל אומרים יושב בסתר עליון בצל ש-ד-י יתלונן, אם אתם רוצים לדעת איפה נמצא ר' דב, ודאי בעולם הבא, אבל בעולם הבא יש לו הרבה דרגות, אבל הוא הקב"ה קיבל אותו אצלו ממש, מתחת כסא הכבוד, מכאן באת ואתה חוזר למקום, כי לא נגעת בו שום דבר! הא! תורה מושלמת הקב"ה הוא תורה והנשמה של האדם היא ג"כ

תורה, כי מכסא הכבוד חוצבה, ויש אנשים שזוכים שכשהם מגיעים לעולם הבא הקב"ה אומר להם אתה באת למקום שממנו לקחתי אותך! מכאן לקחתי אותך! כאילו לא היית בעולם הזה! לא היית!

וזהו שכתוב בגמ' הנ"ל איזהו בן העולם הבא, וגם בזמן האמוראים לא מצאו כי אם אדם אחד, וצמשה רבינו אמר על עצמו שהוא נשאר עם הצלם אלקים,

מה אמר משה רבינו? נחנו מה. אתם שמעתם כזה ענין? יש הרבה ענינים בא משה רבינו ואמר: כלום! חז"ל אומרים שהשטן בא לשמים ושאל איפה התורה אמר הקב"ה נתתי למטה, הסתובב וחיפש וחיפש אמרו לו תלך לבן עמרם, הוא גם לבן עמרם ושאל איפה התורה? אמר לו לא קיבלתי תורה! אמר הקב"ה למשה בדאי אתה! מה אתה אומר לא קיבלת הרי אני נתתי לך! אמר משה לא קבלתי, מדוע כך ענה משה, משום ש"החכמה מאין תמצא" מי מקבל תורה? מי שהוא איננו! יש לו, אבל הוא מרגיש שהוא איננו!

משה רבינו לא חשב שהוא לא יודע ללמוד, הרי מי שלא מאמין במשה רבינו הוא כופר, אלא מה הוא חשב, הוא סבר שהוא לא כלום, בודאי שיש תורה והוא יודע, אבל הוא הרגיש עצמו ממש כלום! מה זה שייך אליי? נחנו מה! והוא אמר א"ז גם על אחיו אהרן, וכי שמעתם שעניו שאומר גם על השני שהוא כלום? אלא זה סוג אחר של ענווה, אני לא קיים גם אחי לא קיים, כי ליד התורה נחנו מה, אני לא קיים! אני לא נמצא! יש רק תורה.

וזהו התורה, מי שזוכה להיות חכם לב, וכמש"כ בכל חכם לב נתתי חכמה, הקב"ה לא נותן תורה רק למי שחכם לב, ומהו חכם לב? זה מידות טובות. והמידה העיקרית זה ענווה זה שורש המידות. ראשית הכל זו ענווה והיא עטרה לראשם.

אם רוצים לראות דוגמא מה זו ענווה, איפה עוד ראינו היום עניו בדורינו, אמנם יש ב"ה, אבל מי שהכיר את ר' דב המשגיח זצ"ל הוא הוא הדוגמא! וזהו בן עולם הבא! וכשיש אותו יש תורה ויש מדות כי תורה ומוסר זה דבר אחד, הי"ג מידות הם חלק מהקב"ה, ואם הוא תורה אז הוא חד עם הקב"ה שהוא ית' ומדותיו חד הם, ומי שאין לו י"ג מידות לא יוכל לומר שקיים את המצווה הזאת של צלם אלוקים, כי צלם אלוקים זה מי ששלם בתורתו שלם ביראתו שלם במידותיו, זהו צלם אלוקים, וכך אמר לו משה רבינו לאדם הראשון אני לא פגמתי.

קשה לדבר, אבל אומר לכם, אבל אם יש כזה מושג "כאשר נתנה" זה

שגריר מעולם האצילות ♦ מורנו הגאון רבי יעקב משה יעקובי

לזולת הסתפקות במועט ועוד הרבה הרבה מדות טובות ויקרות שמקומנו מצטיין בהם. הבה נתפלל שרישומיו של מורנו הגדול המשגיח זצ"ל באהבת הבריות וכוחו המיוחד לדון לכף זכות ולהסתכל על מעלות הזולת יכו כאן שורשים.

כיון שלי הקטן היתה הכרות רבת שנים עם המשגיח זצ"ל כששים ושלש שנים גם כתלמיד וגם כשותף לעבודתו החינוכית יכולני להעיד כיצד היה מסגל ומתאים עצמו לצרכים המיוחדים המתחדשים ובאים. בראשית דרכו בישיבה והוא אברך צעיר כבן עשרים ושש היה עוסק הרבה אם הבחורים בצד ההשקפתי, כיון שחלק מן הבחורים הגיעו ממחוזות אחרים והמשגיח בחכמתו הצליח לנפץ הרבה אלילים, אפשר לומר שבאותם הימים עמדו לו הידיעות הרבות בתורת המהר"ל והרמח"ל ששבו את לב הבחורים וקנו מסילות בלבבם. והכל בטוב טעם ודעת ובהנהגה אצילית ובדרך של דברי חכמים בנחת נשמעים למרות שהדברים היו נראים במבט שטחי כדברי קנאות.

היה מדייק מאד בלשונו ושמועה ששמע היה מקפיד מאד למוסרה במדויק, לא אחת הביע צערו על שאחרים אינם מדייקים בלשונם.

המשגיח זצ"ל היה מעורר הרבה על הצורך בשלמות בכל חלקי התורה והמצוות ובמיוחד בלימוד המוסר. וחזור תדיר על תפקידו בזה העולם לדעת את כל חלקי התורה.

כבר הבאנו שהמשגיח זצ"ל היה מאד שכלי וכל דבור או מעשה קדמה לו מחשבה, לא ראינו אצלו תגובות אימפולסיביות, תמיד היה מתון מתון.

שהכוונה שהסלם משתלשל מלמעלה למטה וכמו שאומר הזוה"ק ויפח באפיו נשמת חיים נאמר בו והנה סולם והוא הנשמת חיים שהקב"ה נפח מפיו. זו התשתית של בריאת האדם, ומכאן ואילך תלוי באדם עצמו, שהוא הנפש חיה של העולמות, אם ע"י עבודתו מעשיו דבוריו ומחשבותיו, יגרום לכך שמלאכי אלוקים יעלו ויורידו את השפע לעולמות. עיי"ש בהמשך דבריו.

היה אהוב על כלם ואהב את כלם, דומה, שקשה למצוא מאן דהוא שהיתה לו קפיצה או דין ודברים ומחלוקת עם המשגיח. לפני כמה חדשים בקר המשגיח בביתי בקור חולים לאחר התאונה שעברתי, אחד מקרובי שהיה באותה שעה בביתי, נגש למשגיח ואמר כי בנעוריו, לפני כמה עשרות שנים, ארגן בבין הזמנים מנין שחרית יותר מאוחר, והיה זה למורת רוח למשגיח, ובקש מהמשגיח מחילה על כך. תשובת המשגיח היתה, כיצד עלה על דעתך שאקפיד עליך. כמו שהגדרנו קודם "שגריר מהעולם העליון".

זכינו כאן במקומנו, לענקים צדיקים גדולי עולם, ר' אלי' זצ"ל, הרב זצ"ל הרב ר' אורי' זצ"ל והמשגיח זצ"ל. כבר הזכרנו דברי חכמנו ז"ל שיציאת צדיק מן העיר עושה רושם, ומובא בספרים שכל ענין רוחני אפילו כשמסתלק נשאר הרושם במקומו "אין שום אור רוחני שאינו מניח רשימו במקומו אף לאחר הסתלקותו". את הרשמים שהניחו כאן הגדולים שהזכרתי כולם מבחינים בהם ויודעים אותם, אהבת חסד עזרה

אחד את מעלותיו. זכורני כאשר היינו דנים אודות בחור כלשהוא תמיד שאל וחקר על מעלות אותו בחור. גם כאשר שמע דבר טוב על מישהו נקבע הדבר אצלו והיה מצטט את הדבר בשם אומרו אפילו אחרי שנים רבות.

המשגיח זצ"ל היה מאד שכלי, ולא נתן להרגשות להשתלט עליו, והיתה לו שליטה מופלאה על כל אורחותיו, זכורני בעודי בחור צעיר בישיבה, פעמים שהמשגיח זצ"ל אכל עמנו בחדר האוכל, מעולם לא כפף ראשו לצלחת, אלא ישב זקוף והביא את האוכל לפיו. אף פעם לא נגס בפרוסת לחם בפיו אלא חתך בעדינות ובאצילות את הלחם לפירורים והקריב לפיו מה שחפץ.

כולו היה אומר כבוד, כבוד האדם וכבוד זולתו. כל מעשיו היו במתינות ומתוך מחשבה כיאות לשגריר מהעולם העליון.

כתב נפש החיים שער א' פרק י"ט "... והוא ענין מראה הסלם מוצב ארצה כו'. ולא אמר מוצב בארץ. אלא ארצה שפי' לארץ ומשמעו שראש עיקר שרשו בשמים ממעל. ומשם הוא משתלשל ויורד על לארץ יגיע. והוא הנשמת חיים של האדם שמתאצלת כביכול מנשימת פיו ית"ש. ומשם משתלשל כסלם ומשתלשל ומתקשרת עם הרוח והרוח בנפש עד רדתה לזה העולם בגוף האדם. וכן מפורש ברע"מ (נשא קכ"ג ב') ויפח באפיו נשמת חיים כו' דאומר ב' ויחלם והנה סלם, סלם ודאי איהי נשמת חיים כו' ע"ש. פירוש, נפש החיים מדייק מתוך שלא כתוב סלם מוצב בארץ, אלא סלם מוצב ארצה,

אני מעט נבון, מצד אחד במקום גדולים על תעמוד וקשה לי לעמוד במקום זה לאחר הרבנים הגדולים שקדמוני, מאידך לאחר שבקשנו לשאת דברים, איני רוצה להיות בגדר מתעצל בהספד חכם.

ההרגשה שאופפת אותנו יתומים היינו ואין אב, ממש יתומים. הוסר הנזר ונטלה העטרה, הגמ' (ב"ב ט"ו ע"א) דורשת על הפסוק (במדבר י"ג כ') "היש בה עץ אם אין - על איוב, שמגן על דורו כעץ". "אשר אמרנו בצילו נחיה..." אוי איזה יתמות. על הפסוק ריש ויצא יעקב מביא רש"י במקום "יציאת צדיק עושה רושם פנה זיוה פנה הודה פנה הדרה" המשגיח זצ"ל היה זיוו הודו והדרו של מקומו ואולי של הדור כולו ועתה חסרנו את כל הטובה הזאת.

מרגלא בפומיה כי האדם אינו שייך בעצם לעולם הזה והוא שייך לעולם העליון הנצחי, וכאן בעולמנו נמצא רק זמן קצר, ימי שנותינו שבעים שנה ואם בגבורות... דומה שהמשגיח עצמו היה שגריר מהעולם העליון עולם האצילות, איזה אצילות היתה בדרכיו, גם כאשר היה מוכיח מישהו היה עושה זאת בצורה מעודנת ומיוחדת. בהלוויה של הרב זצ"ל, אחרי סתימת הגולל השתדלו המלומים להניח צרור על הקבר כמקובל, בחור אחד שעמד קצת רחוק זרק אבן בהנחה שיפול על הקבר, נגש אליו המשגיח ושאל אותו במתק שפתיו, האם אתה סבור שלעשות כך הוא רצון ה'? איזה טובת עין, לראות בכל דבר את הטוב והיפה, לחפש בכל

*בתוספת דברים שנאמרו בימי השבעה בכולל מאורו.

המשך בעמ' הבא

למד מהקב"ה את כל המידות.

כל התלמידים שלו קשורים עם רבם, ממש שקשורים איתו, וצריכים תמיד לזכור מה היה לנו כאן בישיבה!

הישיבה הזאת גם קרובה לליבי מאד, היה כאן רבי דוד שהיה תלמיד מובהק, תלמיד אמיתי, ועכשיו אני זוכה לראות גם את הבן רה"ר י' יהושע, שיזכה גם לכ"כ הרבה נחת.

אבל בישיבה, מי שהיה קשור לר' דב, יכול להיות כמוהו! ללמוד מהרב! מי שיהיה כמוהו יזכה שהנשמה שלו תחזור 'כאשר נתנה'. ה' יעזור לכולנו שנצל את התקופה הזאת שהוא הלך להמשיך בדרכיו, ואז נזכה שעוד ישאר כאן התורה בעולם הזה, והתורה תחזיק את העולם בעזרת ה', ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים אמן ואמן.

נפטרו? אך כבר הסברנו שהספדן של צדיקים מחזיק את העולם. ומה שאנחנו כאן התאספנו להספיד את ר' דב, תדעו לכם מה שעשינו כאן! אם הוא החזיק את העולם אז העולם עדיין יכול להתקיים! צדיק יסוד עולם מתקיים בהספדן של צדיקים, כשמספידים את מתושלח אז הוא נמצא כאן ומחזיק את העולם!

וידוע מה שאז"ל שהמתעצל בהספידו של חכם אינו מאריך ימים ולכאורה מה כ"כ נורא בזה, אבל לפי הנ"ל בודאי שזה נורא, כי כשמספידים ת"ח אתה משאיר אותו כאן! וכשהוא כאן זהו עולם אחר! קשה סילוקן כחורבן ביהמ"ק! זה צריכים לקיים, אבל לקיים היינו 'והלכת בדרכיו' צריכים ללמוד ממנו את כל המידות כמו שהוא

ר' דב, אתה, הרי אהבת את כולם מסרת את נפשך עבור כולם, לעצמך לא היית קיים, רק דאגת לאחרים, ועכשיו אתה נמצא שמה עם הקב"ה, אתה והוא שולבים!

ר' דב, אנחנו מבקשים, ר' דב תתפלל, התפילה שלך שם תעזור ועוד איך תעזור! אתה הרי עומד ליד הקב"ה! ר' חיים וואליזנער אומר שכל התפילה מהותה ביטול הגשמיות, אחרת זה לא תפילה, והרי אין לך ביטול הגשמיות יותר מזה, ר' דב נמצא כעת ליד הקב"ה דבוק רכסא הכבוד, יש עוד כאלה גם רב אבא נמצא שם וכמובא בגמרא שהזכרנו.

זהו צדיק יסוד עולם הוא מחזיק את העולם, גם עכשיו הוא מחזיק את העולם, אפילו שלכאורה הוא הרי כבר

ר' דב, הרי אתם הכרתם אותו, אני הכרתי אותו קצת מרחוק אבל אתם כאן בישיבה הכרתם אותו היטב, הוא חי אתכם וכי לא ראייתם את זה שיש כאן דמות לא רגילה? אין כלום! מה יש כן? תורה מוסר יראת שמים זה הכל הקב"ה, כל המדות ממש והכל בשלמות!

הסתובב בדורנו אחד שאפשר להגיד עליו צלם אלוקים, וזה היה לכם כאן בישיבה, כאן בישיבה הסתובב דמות שלא פגם בצלם! אז איפה חזרה הנשמה בעולם הבא, יש בזה הרבה דרגות, אבל הוא בצל ש-ד-י יתלונן עכשיו תבינו מי נמצא שמה עם הקב"ה? ר' דב יפה זכר צדיק וקדוש לברכה, הוא נמצא שמה! מסתמא יש שם עוד, אבל הוא נמצא שם!

האי שופרא דבלי בארעא ♦ מורינו הגאון רבי עובדיה ברוידא

ורבי יוחנן עונה על דא ודאי קא בכית ובכו תרווייהו. מבאר המהרש"א, על מה בכו כאן, מהו השופרא דבלי בארעא שעל זה הייתה

הבכיה הנוראה. הנה הגמרא אומרת שם באותה סוגיא בבבא מציעא, שרבי יוחנן אמר אנא אשתירי משפירי דירושלים, אני שריד אני נותרתי מהתפארת מהיופי שבירושלים. זאת אומרת שכל זמן שרבי יוחנן היה בינינו, אמנם זה היה כבר דורות אחרי בית המקדש, אך עדין ראו עוד את השופרא של ירושלים בדמות דיוקנו של רב יוחנן, עוד השתקף הדרגה של בית המקדש בבנינו. אנא אשתירי משופרא דירושלים, זהו השופרא של רבי יוחנן. מפרש המהרש"א, על מה הם בכו, דאי קא בכינא עכשיו יש עומק אחר, יש דרגה אחרת, של חורבן ירושלים על האי שופרא דבלי בארעא. שנאמר את השופרא הזאת אמר לו רבי יוחנן כבר לא ישר לנו שום דבר חלילה משופרא דירושלים ובכו תרווייהו.

אוי, מורי ורבותי, כשראינו תמיד את רבנו המשגיח זצ"ל ראינו את שופרא דירושלים ראינו, את מי שמשתקפת ומאירה מתוך דמותו דמות קדמונים, של דורות קדמונים, של גדולי היראה, של גדולי המוסר, של שלמי המידות, של מדקדקי ההלכה, של יראי אלוקים אוי, 'על פליטת סופריהם' 'הושיעה ה' כי גמר חסיד', השופרא הזה, היופי הזה שקרן מכל דיבור שלו, מכל מהלך שלו, מכל מציאות שלו, השופרא הזה בלי בארעא, איבדנו אותו, וכשאיבדנו אותו איבדנו הרבה הרבה מדורות קודמים. 'וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא' זה לא רק הוא עצמו, זה דור שלם, זה דורות שלמים שהיו מקופלים בתוך דמותו והיו קורנים ממנו ניטלו מאיתנו, זו היא העטרה

השלם, של חסיד וישר. אומרת הגמרא (שבת קי"ב ע"ב) אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים. פירשו לנו רבותינו שכאן נאמר שההבדל בין אחרונים לראשונים, זה לא רק זה לא רק חילוק בדרגות, ודאי שיש ירידת הדורות ובודאי שאנחנו בכלל לא יכולים למדוד את עצמנו בדרגות של קדמונים של דור שלפנינו, אבל חז"ל באו להעמיד לנו שזה לא רק הבדל מדרגות, זה לא רק בשיעור קומה, אלא זה מהות אחרת זה מציאות, זה מין אחר לחלוטין. אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, מציאות אחרת בכלל, זה לא רק אדם יותר גדול, אלא מלאכים ואנו שירדנו לדרגה של בני אדם, ואם ראשונים כבני אדם, אז שוב יש ירידת דורות ואנו לעומתם כחמורים. כשעמדנו תמיד מול רבנו הגדול ההרגשה הייתה שיש לפנינו אדם של צורה, של סוג אחר בכלל, מהות אחרת, מין אחר, מציאות של יראה, מציאות של מוסר, מציאות של אדם שלם שמעמיד לפנינו איזה הוד קדומים, ראו בריה שבראתי בעולמי.

ידועים דברי הגמרא (ברכות ה' ע"ב) שר' אלעזר חלה ור' יוחנן נכנס לבקר אותו, הוא ראה שהוא יושב בבית אפל, אומרת הגמרא שר' יוחנן גליה לדרעיה פ"י חשף את זרועו נפל נהורא, כל הבית האיר. אומר רש"י שהיה בשרו מבהיק שיפה היה מאד, כמו שמבואר בפרק השוכר את הפועלים. ור' אלעזר התחיל לבכות, ורבי יוחנן שואל אותו על מה אתה בוכה, עוד ועוד ועוד, עד שהוא ענה לו להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא, על היופי הזה שיכלה באדמה, על זה אני בוכה,

הישר. שכל הליכותיו מישרים שהרמב"ם מגדיר (בסוף הל' שמיטה ויובל) את האדם השלם שנשאו ליבו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה', שנתקדש קודש קדשים, אז הוא מגדיר, שנאמר האלוקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים. התואר של האבות הקדושים הוא ישרים, "ספר הישר" ספרן של ישרים (ע"ז כה"ע"א). הישרות המופלאה המופלגת של רבנו המשגיח זצ"ל, בהנהגתו, בסברתו בגישתו לכל דבר, ישרות שאין דוגמתה, כל אחד ואחד הרגיש, ארץ בוכה וישר באדם אין.

אבל רבותי אחי ורעי, אין אני ראוי ואינני מעז לעמוד ולהעריך את דמותו הגדולה של רבנו המשגיח, אבל אחרי ששמים בוכים וארץ בוכה, יש את יהושע שביקש יהושע את רבו, כשיהושע בוכה לא מצאו, הרבה איננו ועומד, הוא לא אומר רק אבד חסיד, הוא לא אומר ישר בארץ אין, שביקש את רבו ולא מצאו היה בוכה ואומר הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים בבני אדם. כאן הזעקה המתפרצת הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים. כל מה שאני מבקש, להיות פה, להיות שליח ציבור לרבבות אלפי תלמידים מכל דורות שרבנו המשגיח הרעיק ממסורו והאציל מרוחו הכבירה, וגידל ורומם אותנו, הזעקה שעולה - הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם.

'על הצדיקים ועל החסידים ועל זקני עמך בית ישראל' כל אלו היו בו. ועל פליטת סופריהם - רבנו המשגיח היה אל מולנו, דמות דוגמא דיוקן של דורות קמאי פליטת סופריהם שהקב"ה השאיר לנו לפליטה לראות דמות של האדם

נפלה עטרת ראשינו אוי נא לנו כי חטאנו. חז"ל (ילקוט שמעוני פ' וילך רמז תתקמ) מלמדים אותנו שבשעה שנסתלק משה רבינו, באותה שעה נשקו הקב"ה ונטל נשמתו בנשיקת פה, כתוב שמים בוכים, והשמים בוכים ואומרים אבד חסיד מן הארץ, ארץ בוכה, בארץ בוכים ואומרים וישר באדם אין, ושבקש יהושע רבו ולא מצאו, היה בוכה ואומר 'הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם'.

שמים בוכים אבד חסיד מן הארץ. מיהו החסיד, מגדיר המסילת ישרים, יסוד ושורש החסידות, הוא, מי שכל מציאותו וכל מהותו לעשות נחת רוח ליוצרו, כל התורה ומצותיה. כל הלכותיה ודקדוקיה כל אחד ואחד מישראל מחויב בהם, אבל האוהב את קונו החסיד רואה בכל התורה כולה, בכל הלכה, גילוי דעת על רצונו יתברך, ומזה הוא לומד מעמיק ומרחיב לעשות נחת רוח ליוצרו. הוא לא רק מקיים מצוותיו של מקום, הוא עושה רצונו של מקום, וכל מציאותו זה להתבונן, להבין ולהעמיק מהו רצונו יתברך. רבנו המשגיח היה רגיל לומר במליצה, 'ועתה ישראל מה ה' אלוךך שואל מעמך' ועתה ישראל - בכל רגע ורגע, בכל שעה, בכל מקום, יציב אדם בפני עצמו במלא תוקפה את השאלה, ועתה מה ה' אלוךך שואל מעמך. עכשיו במקום הזה, בנסיבות האלו, מה רצונו יתברך מה הוא שואל מעימנו, כך אומר וכך היה כל מציאותו.

שמים בוכים 'אבד חסיד מן הארץ' אבל על כך במלואו יעידו בשמים. ארץ בוכה, מכל הארץ עולה הבכי והזעקה והישר באדם בארץ אין. איזה דמות של האדם

המשך בעמ' הבא

מבני חבורה שמת תדאג כל החבורה אחד מבני המשפחה שמת תדאג כל המשפחה, הפירוש הוא כי לכל חברה או משפחה יש תפקיד מיוחד בעבודת ה' כאשר נעדר אחד מבני החבורה או המשפחה יש חסר במילוי התפקיד, קל וחומר אם נעדר האחד והמיוחד בבני החבורה יש לדאוג. הדאגה היא בתרי אנפין, האחד שנוצר חלל גדול בזכויות של מקומנו, והשני שעלינו לדאוג בכל יכולתנו לאמץ לעצמנו את ההנהגות והמידות הטובות שראינו אצל מורנו הגדול זצ"ל. כבר הבאנו שיציאת צדיק עושה רושם "אין שום אור רוחני שאינו מניח רשימו במקומו אף לאחר הסתלקותו". ית' ה' שהרושם שנשאר וקיים ביציאת הצדיק יעזור לכל החפצים ללכת בדרכי המשגיח זצ"ל, ויהיה זה לזכותו ולעילוי נשמתו.

להיות שותף וחבר להם. יעידו על כך עשרות מודעות האבל שראינו באבלו. אפשר בהחלט לומר שהיה איש הכלל ולבם של ישראל.

היה בקרבנו אדם גדול בעל שלמות מיוחדת שבלי ספק הגן על מקומנו ואולי על כל הצפון וכל א"י. שמענו בשם אחד מחשובי ראשי הישיבות שעכשיו אחרי הסתלקות הצדיק צריך לדאוג מהחזיבלה. כבר התבטאנו שהמשגיח זצ"ל היה שגריר מהעולם העליון. ידוע ששגרירות היא טיטוריה אחרת אשר נוהגים בה חוקים אחרים. ואכן ראינו כולנו אצל המשגיח הנהגות מיוחדות שיש ללמוד מהם.

בלי ספק שרכסים עד י"ט מר חשון היא מקום שונה מרכסים של היום. חסרנו את העץ שחינו בצילו. "אחד

מהול, אבל נראה שאמר זאת כדי להסתיר את עבודת חייו - התגברות המושכלות על ההרגשות.

היסוד שמכל מלמדי השכלתי היה טבוע בו, והיה מאריך בשיחה עם כל מי שחשב שאפשר ללמוד ממנו. והדברים אמורים כלפי אנשים גדולים ואנשים פשוטים. קשר קשרים קרובים עם גדולי ישראל מכל החוגים והיה משכים לפתחם כדי ללמוד מהנהגתם ומחכמתם. וכפי שידוע לנו גדולי ישראל העריכו אותו מאד וכבדו אותו ביותר (מעשה שהיה עם הבית ישראל בחיפה)

לבו הגדול היה פתוח לכל דבר קטן או גדול וכל מי שפנה אליו במצוקתו מצא אוזן קשבת ולב אוהב ורצון כנה לעזור לו. הדבר אמור באנשים פרטיים, וביותר במוסדות תורה וחסד ששמח

המשך הגר"מ יעקובי מעמ' קודם

דבר בנחת ובכובד ראש וניכר היה שהדברים באו אחרי מחשבה תחילה. היה משתדל לרדת בכל ענין לשרשי הדבר, זכורני כי בשיחות הרבות שהיו לנו היה שואל שאלות שהיו לפעמים נראות כמיותרות, אבל למשגיח היו התשובות חשובות כדי להבין דבר לאשורו.

נראה שהיותו שכלי ובוהן כל דבר לעומקו ולאמיתו הביא לכך שזכה לדרגה מיוחדת בעבודת ה' והיא המחשבה המתמדת מה ה' רוצה ממני עתה ולאור זה פעל. "שוית ה' לנגד עיני". לנו כתלמידים היה נראה לעתים כאילו המשגיח זצ"ל היה נטול יצה"ר, אמנם כפי שכבר אמרנו התגברות השכל על הרגש היא שעמדה לו. פעם שמענו ממנו שתלה את חוסר נטייתו אל חמדות העוה"ז בעובדה שנולד

רוכב ערבות שש ושמה ♦ מורנו המרא דאתרא הגאון רבי משה תנעמי

להתפלל עלינו, ימשיך לדאוג לנו כמו בנים אנחנו זקוקים לתפילות.

אנחנו זקוקים ללמוד ולזכור את מידותיו הטובות, את האהבה שהיה לו. ה"בין אדם לחברו" כיבד כל אדם בין צעיר בין זקן, לא נשכח את המידות הטובות שהחזיר בנו, יהי רצון ונזכה ויקוים בנו הפסוק ובילע המוות לנצח וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דיבר, ובודאי יהא מליץ טוב על כל בני משפחתו ועל כל ישראל, ויהא נפשו צרורה בצרור החיים.

או על ילד שיוולד בדרך הטובה, כולם התברכו והכל עשה באהבה הרגשנו שיש לנו אבא, יש למי לפנות בעת צרה, יש מי שיתפלל עלינו. מורי ורבותי מי יודע כמה גזירות וצרות נמנעו מהמקום הזה בזכותו בזכות התפילות שלו.

עתה אם לא נתחזק ונתפלל על עצמינו מי יודע כמה גזירות עומדות עלינו ה' ירחם, אנחנו צריכים להתחזק, ושהוא למעלה ימליץ עלינו טוב ימשיך

זצוק"ל שמח, הרב אליהו לופיאן זצוק"ל הרב אורי קלרמן זצוק"ל הרב דוד מן זצוק"ל הרב יצחק זצוק"ל, כולם ששים ושמים בבוא אליהם המשגיח, מצטרף אליהם והם ששים ושמים.

מורי ורבותי המשגיח הוא היה אבא של כולנו אבא של כל יהודי ויהודי, כל מי שפנה אליו קיבל אותו באהבה וחיבה ושמע את משאלותיו ואת בקשותיו, אם להתפלל על חולה, אם להתפלל על זיווג

קשה מאוד לעמוד ולדבר על המשגיח שאיננו, הגמרא אומרת במועד קטן "רוכב ערבות שש ושמה בבוא אליו נפש נקי וצדיק" רוכב ערבות בורא עולם שש ושמה, אבל מה אתנו משאיר אותנו בוכים ועצבים, בורא עולם שש ושמה, יש עוד למעלה מי ששש ושמה, אותם גדולי התורה שהנהיגו פה את המקום ואת הישיבה הם גם שמחים שמתחבר אליהם חבר טוב, הרב מישקובסקי

המשך הגר"ע ברודא מעמ' קודם

שנטלה מאיתנו.

מה שרבינו תמיד היה חוזר ומשנן ואומר: אני רוצה להזכיר, לפני שנים ספורות באחרונה, הצטרפנו אליו בנסיעה בשליחות הישיבה לארצות הברית, כשאני שמעתי על המחשבה ועל הרעיון, לבקש ממנו בגלל קושי המצב הנורא של עול הישיבה, שבמצבו ובזקנותו יטול על שכמו את המשימה הזאת, לא האמנתי שהוא ייעתר לזה, אבל להפתעתי שמעתי שהוא קיבל את זה ושהוא יצא בכוחות מופלאים. הוא היה חוזר ואומר בכל מקום שהלכנו עמו, היה אומר להם: לפני יציאתי, רופאי התנגדו לכך שאני יסע, אמרו, שחלילה זה יזיק לבריאותי ואני לא יכול להרשות לעצמי את זה, אבל הוא אמר, אני שאלתי אותם זה יכול להיות פיקוח נפש! והם השיבו עד כדי כך לא. ואז הוא היה אומר, המצב של הישיבה הוא קרוב לפיקוח נפש. זה היה השיקול שלו, במסירות שלו, לדחות את כל החשבונות האחרים, אם זה לא פיקוח נפש, אז יש את הקרוב לפיקוח נפש של הישיבה, הכול בטל ומבוטל בפני זה.

ומי שהיה איתו בימים האלו, כבר הזכירו את הנאמנות ואת המסירות הבלתי משוערת של ר' אברהם דנציגר, שהקב"ה ישלם שכרו, ביחד היינו ועוד, גם ראש הישיבה היה חלק מאיתנו יחד. המשגיח לא פסק פומיה מגירסא, מעבודתו מיראתו, גיבור כארי לעבודת הבורא בצורה מופלגה שלא כאן המקום והזמן להאריך בזה.

אבל בכל מקום ומקום שהוא הלך ודיבר, רומם והרבה כבוד שמים דבר אחד הוא לא הפסיק לחזור, הייתי נוכח ונמצא איתו, כל מי שבא וצבא על פתחו ושאל לבקש הצלחה, לבקש הכוונה, לבקש עצה, לכולם כמעט באותו מטבע היה חוזר והיה אומר שני דיבורים של רבינו יונה בספר היראה. תזכרו אותם. דבר אחד: תמיד הרגל על לשונך דברי יראת שמים, כגון, 'הוי עז כנמר' 'סוף דבר הכל נשמע את האלוקים תירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם' 'ועתה ישראל מה

שרה שכולם שווים לטובה! הוא היה זועק ואומר, זהו ההספד הכי גדול, כולם שווים לטובה, רצף אחד בלי שום שינוי, בלי שום הפסקה, כולם שווים לטובה בדרגה השלימה ביותר, לערכינו ראינו צורת אדם של 'כולם שווים לטובה', עם כל הימים, עם כל השנים הכל המשך אחד, רצף אחד, בלי הפסקה, בלי הסח הדעת, עם כל מה שזה עטוף עם כל כך הרבה צניעות, ענווה, טוב עין ומידות טובות כולם שווים לטובה.

הקב"ה ירחם עלינו, ונצטרף כולנו לתפילה הזאת, 'הושיעה ה' שהבית הגדול הזה ימשיך מן הכוח של גדולים צדיקים במיתתם, אימתי דברי תורה נטועים כשבעליהם נאספים מהם, נעמיק תבונה ועיון בדרכים, במה שהנחיל לנו ולימד אותנו, ובדמותו הקרין והאציל עלינו בכדי להמשיך את הבית הגדול הזה בהנהגת מרנן ותלמידיהו, נמשיך להיות דבוקים בישיבה הקדושה. נתאחד כל תלמידי הישיבה לדורותיה, נשמע גם בגשמיות גם ברוחניות את הזעקה הזאת, קרוב לפיקוח נפש של הישיבה, נתאחד כולנו, נצטרף כולנו להיות דבוקים ברבינו ורבותינו, במשנתם, ברוך אשר בחר בהם ובמשנתם אשרי מי שידבק בהם.

הקב"ה ירחם על כל המקום כולו, בלי שום ספק שהוא נשא את כל המקום, הוא ה'ונשאתי לכל המקום' צדקותו, תורתו, תפילותיו היא היתה עמוד המקום כולו, מקום גדול, תפארת של ממלכת התורה, הושיעה ה', ירחם ה' עלינו, כאשר עמוד הימיני, כאשר הפטיש החזק שהכל נשען עליו נלקח מאיתנו, ולואי ונזכה, וזקוקים לכל כך הרבה רחמים וסייעתא דשמיא לכל המקום בעבורו, ובודאי במעגלים יותר רחבים של עולם התורה, של כלל ישראל והמשפחה הגדולה והמפארה ובראשם הרבנית הדגולה, שהקב"ה ישפיע ניחומים ויחזק ויאמץ את כל המסתופפים, את כל הצמאים, את כל אלו אשר מבקשים את רבם ואינם מוצאים, יושעים ה' אותנו ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים, אמן.

למסור לו, איזה עצה איזה שמועה, איזה תשוקה, בקשת החכמה הייתה בו, איזה מבקשי ה' של שלמות. כל ספר חדש שהוא גילה והוא מצא איזה הארה חדשה זה היה גילוי בשבילו כמוצא שלל רב, הוא היה מברך שהחיינו על כך ומסתובב לזכות גם את האחרים באור הגדול שהוא זכה, כל היום עם כולם. עד ימיו האחרונים, כל הזמן ביקש להוסיף עוד מעלות עוד שלימות עוד גדלות, על האי שופרא דבלי בארעא, זה היה חורבנה של ירושלים.

רבות! פה בתוך הבית מדרש שלנו יש את הכללות, יש את הכללות של חסיד מן הארץ של ישר באדם, של כל התלמידים הושיעה ה', אבל כאן בתוך הבית מדרש זה חורבן בית המקדש בפני עצמו, זה ממש בחינה של חורבן הבית, וכל זמן שהוא היה בתוך הישיבה הקדושה כל זמן שרבונו המשגיח היה בינינו אז הבית ראשון עוד עמד על מכוננו, הוא האחרון לדור דעה לארזי הלכנו, אדירי התורה רבותינו הגאונים והקדושים מייסדי הישיבה ומנחילי מורשתה, ב"ה שהישיבה ממשיכה תחת שריבטם של החכמים של רבנן ותלמידיהו, אבל כל הבית ראשון הזה איננו, הוא היה האחרון עוד שהחזיק את השופרא דירושלים, עכשיו אנחנו מתחילים בית שני, וכל העבודה זה לעשות זכר למקדש, להמשיך, לזכור, לחיות את הנהגות שלו, את המעשים שלו, את הלימודים שלו, את הדמות דיוקנו שתעמוד למול עינינו, שלא נאבד את השופרא הזה, את היופי הזה, שהאיר את ענינו שהתווה את דרכינו, שלאורו גדלנו עשרות בשנים.

אני הקטן הייתי במחיצתו עשרות בשנים, מעולם לא ראינו את השינוי הכי קטן, את הסטייה הכי קטנה, איזה שהוא חילוף דברים, כמו שהיה רבינו חיים במיר אומר: מהו ההספד של אברהם על שרה התורה לא אמרה לנו, אבל הוא היה אומר, אני יגיד לכם מה היה ההספד, מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה. אומר רש"י שני חיי

ההזק במוסר אל תרף ♦ מורנו המרא דאתרא הגאון רבי יעקב מאיר זוננפלד

באופן קבוע, וכמו שהוא היה תמיד מזכיר, שכך נפסק גם להלכה למעשה, במשנה ברורה סימן א', שאדם חייב ללמוד מוסר אם מעט ואם הרבה.

אם כל הקהל הקדוש הנמצאים כאן באשכבתא דרבינו המשגיח, יקבלו על עצמם, ללמוד מוסר באופן קבוע, מרן המשגיח ימליץ טוב בעדנו, ברוחניות ובגשמיות. ובכך נמשיך להיות תלמידיו גם לאחר שעלה למתיבתא דרקיעא.

בהלוותיו של מרן ר' אליהו לופיאן זצ"ל אמר מרן הרב זצ"ל, "יְהִי בְּנִסְעֵי הָאֶרֶץ וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה" (במדבר י, לה) כאשר הארון נוסע אפשר לבקש,

כאשר הארון של המשגיח נוסע מאיתנו, נבקש ונתפלל כמו"ש "יְהִי בְּנִסְעֵי הָאֶרֶץ וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָה ה' וַיַּפְצוּ אֲבִיבֵי וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאֵי מִפְּנֵיךְ".

"וַיַּפְצוּ אֲבִיבֵי" - שהמשגיח יהא מליץ יושר על עולם התורה והישיבות הקדושות, שכל האויבים הרוחניים שרוצים להכניס את כל הזוהמה הנוראה של עולם התאוות והשפלות, אל תוך עולם התורה ר"ל, שיתקיים בהם במהרה דידן "ויפוצו אויבך".

"וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאֵי מִפְּנֵיךְ" - אלה משנאי ה' הזוממים דרך בתי המשפט, לסגור את הישיבות ח"ו, ולעקור את הכל, היו לא תהיה, מבקשים ממרן המשגיח, שעולה עכשיו למתיבתא דרקיעא, ומן הסתם יבואו גדולי התורה והמוסר שהיה דבוק בהם, לקבל את פניו, שיעמדו בתחינה לפני בורא עולם, ויבקשו רחמים על עולם התורה, שימשיך לגדול ולהתפתח, בקדושה ובטהרה, ושחקויים בקרוב, הבקשה של "וינסו משנאיך מפניך".

יהי רצון שיהא מליץ יושר על תבלחט"א הרבנית הצדקנית שתחי' ועל כל המשפחה הרוממה שיחי', וימליץ טוב על הישיבה הקדושה שכל ימיו מסר נפשו עליה. שתפרח ותגדל באותה דרך של מיסדיה ומעמידה גדולי עולם, ויהא מליץ יושר, על קהילות הקודש שברכסים, וכל עולם התורה, ועל כל בית ישראל, ויהי רצון שיקויים בקרוב, ובילע המוות לנצח ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים, אמן.

אבל צריך להבין שאמנם אבדנו את הדמות, אך לא אבדנו את הדרך, שהרי במס' יבמות צו:, מובא, שכאשר לומדים תורתו של אדם, שפתותיו דובבות בקבר, מה הפשט שפתותיו דובבות בקבר, למי הם דובבות, אלא משמעות הדברים, שכאשר לומדים את תורתו, שפתותיו דובבות בקבר, כלומר שגם לאחר שנשמתו עלתה לשיבה של מעלה, הוא ממשיך ללמדנו כאן בישיבה של מטה, ולכן אם נשכיל להמשיך ללמוד ולהתנהג לפי הדרך שהוא לימד וחינך כל יחיו, "שפתותיו יהיו דובבות בקבר" וימשיך להשפיע עלינו משפע תורתו ומוסרו הטוב.

במס' ברכות דף ג' ע"ב נאמר "אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת" והסביר הסבא הגאון ר' חזקיהו יוסף מישקובסקי זצ"ל, שהכוונה בדבריו של מת, שעלינו להתבונן מה היה המת אומר לנו עכשיו, איננו יכולים לדעת, מה המשגיח היה אומר לנו כאן, אבל מותר לנו לשער שהמשגיח היה עולה לכאן וזועק: "הַהֶזֶק בְּמוֹסָר אֶל תִּרְף נַצְרָה פִּי הֵיא חֲפִיָּה" (משלי ד, ג). מוסר זה לא 'חומרות', מוסר זה לא 'פרומקייט', "כי היא חייך" מוסר זה עצם החיים.

כשמורינו המשגיח עמד כאן והספיד את מורינו הרב ר' יצחק זצ"ל, הוא אמר, ההבדל בין מי שלומד מוסר למי שלא לומד מוסר, זה כמו ההבדל בין מי שמהלך וחי באור, לבין מי שמהלך וחי בחושך. ואז הוא הוסיף וסיפר, שהגיעו כמה אברכים למרן הרב אלישיב זצ"ל ושאלו אותו, שהם רוצים ללמוד מוסר בכולל, האם אפשר לדרוש מראש הכולל, שסדר מוסר יהא חלק מסדרי הכולל, ענה להם מרן הרב אלישיב: "אין שום ספק שאפשר לשלב את לימוד המוסר בסדרי הכולל, כי תורה בלי מוסר היא לא תורה", כך ציטט המשגיח, שהיה ידוע בציטוטיו המדויקים.

בוודאי שכולנו רוצים להמשיך בדרכו של המשגיח, אך צריך שיהיה ברור, שדרכו של המשגיח היא בראש ובראשונה להקפיד על לימוד המוסר

המשגיח, המשגיח היה הגשר שחיבר אותנו אל כל גדולי התורה והמוסר, שהוא ינק ושאב מתורתם והנהגותיהם.

כי המשגיח לא היה רק "נאה דורש ונאה מקיים", אלא גם, נאה מספר ונאה מקיים. הסיפורים של המשגיח על גדולי הדור שהוא שימש אותם, לא היו סיפורים גרידא, המשגיח שהיה תמיד "דולה ומשקה" מתורת גדולי הדור, השתדל תמיד להיות בראש ובראשונה "דולה ומשקה" את עצמו. וכך ראינו תמיד לפנינו דוגמא של אדם שכולו ספוג בהנהגותיהם של גדולי הדור הקודם, ועתה עם פטירתו כאשר נשבר הגשר לדור הקודם של גדולי התורה והמוסר, אנו קוראים, וימת המשגיח וכל הדור ההוא.

כאשר למדתי בבריסק, סיפר ראש הישיבה הגאון ר' יוסף דוב סולובייצקי זצ"ל, שפעם נכנס מרן ר' אליהו לופיאן זצ"ל, לבקר את מרן הרב מבריסק זצ"ל, כשיצא אמר מרן הרב, כשהוא מחווה על דמותו המתרחקת של ר' אליהו, "לזה התכוון ר' ישראל סלנטר..." לי אין את ההבנה של מרן הרב מבריסק, בר' ישראל סלנטר, אבל תמיד היתה לי ההרגשה כשעמדנו ליד המשגיח, וראינו, אדם שכולו תורה, כולו מוסר, כולו מידות טובות, כולו ענווה ושפלות, וכולו אמת ללא כחל ושרק, אמרתי לעצמי, לזה התכוון ר' ישראל סלנטר !.

איתא במסכת שמחות חז"ל, כשמת שמואל הקטן אמרו עליו רבן גמליאל ורבי אליעזר: "שמואל הקטן נטל כל חמודות של עולם והלך לו", איני יודע לאיזה "חמודות" התכוונו ר"ג ור"א, אך אני יכול לדבר על החמודות של המשגיח, כשראינו את המשגיח עוסק בתורה ועובד את קונו, בכל החמדה והתשוקה, הוא לימד וחינך אותנו, למה צריך לחמוד ולהשתוקק, ומה הם החמודות והתשוקות המזויפות והיריקניות, ועתה "לקח כל החמודות שבעולם והלך לו". אבדנו את הדמות הגדולה שזכינו לחיות בצילו.

"כי נח נפשיה דרב יוחנן קרא עליו ההוא ספדנא קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהרים" (מור"ק כה:), מהי המשמעות של "כי בא השמש בצהרים", מידי יום, כאשר השמש שוקעת במקום אחד, היא ממשיכה להאיר במקום השני, אין אף פעם מצב שיש חושך בכל העולם, כמו"ש "וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וְבָא הַשֶּׁמֶשׁ" (קהלת א, ה). אבל כאשר השמש שוקעת בצהרים, נהיה חושך בכל העולם, השמש לא ממשיכה לזרוח לאף מקום, וכשהשמש שוקעת בצהרים – יורד חושך על כל העולם.

פטירתו של מרן המשגיח, היא חושך ואפילה בכל העולם, כי המשגיח בצדקתו בתורתו ובהנהגתו, האיר לכל העולם, ועכשיו שקעה השמש בכל העולם, אך במיוחד עלינו ירד חושך ואפלה.

מה המשמעות של שמש? שמש מאירה, שמש מחממת, שמש מגדלת את הפירות, המשגיח היה עמוד האש שהלך לפני המחנה, שהאיר את חיינו על כל צעד ושעל, המשגיח חימם את ליבנו, מקרב לבו האוהב והמרגיש, שהרי כל מי שיצר קשר עם המשגיח, יצא כולו בהתפעלות מהלב הגדול של המשגיח. המשגיח גידל אותנו, את כל אחד מאתנו לפי דרגת קרבתו אליו.

אך בפטירתו של המשגיח יש ענין נוסף, התורה אומרת: "וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל אָחָיו וְכָל הַדּוֹר הַהוּא" (שמות א, א), כאשר יוסף מת, הסתימה תקופת השבטים, כמה מתאימים הדברים שאמר בשעתו מורינו הרב זצ"ל בהספד על מרן ר' אליהו לופיאן זצ"ל: הגמרא אומרת במועד קטן כ"ה ע"ב, כשנפטרו רבה ורב יוסף אמרו עליהם, שנשברו הגשרים. הסביר הרב את המשמעות של שבירת הגשרים, הרי המטרה של גשר, הוא לחבר בין שני צדדים, רבה ורב יוסף, חיברו את הדור ההוא לדורות הקודמים, וכשנפטרו שניהם אבד הקשר לדורות הקודמים. ואז אמר הרב: ר' אליהו זצ"ל, היה הגשר שחיבר אותנו לגדולי המוסר.

כמה מתאימים הדברים למרן

ויהי בנסוע הארון ♦ חתנו הגאון רבי חיים וייס

- את אמא, שהקדישה לאבא את כל ימיה לעזור לו בעבודת ה'.

- את ר' אברהם וכל העוזרים והמסייעים בידו, שמסרו את הנפש, כפשוטו ממש, בשביל לרומם ולהיטיב את כל השנים האחרונות של אבא, להמשיך בחיי הקודש.

- את הקהילה ואת הישיבה ואת המשפחה.

בשבילנו חרבה העליה, ושם הבית,

אבל אנחנו מאמינים שעוד יקום במהרה הבית שכולו עליה, שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ותפילה לה' שייבלע המות לנצח, וימחה ה' א-לוקים דמעה מעל כל פנים, ונאמר אמן.

היה לנו אבא שחי חיים של שבת, עכשיו יש לנו אבא שכולו שבת ומנוחה לחיי עולמים.

הנה אבא, כולם כאן, בנים, נשמות שהוא בנה וטיפח, נשמות שהוא אהב, בנים אוהבים שבאים להגיד לאבא גוט שבת, בפעם האחרונה.

גוט שבת, אבא, גוט שבת.

גוט שבת ליום כולו שבת ומנוחה לחיי עולמים.

ואותו עמוד אש ימשיך להאיר לנו, לא מהכא, מהתם.

והארון ימשיך לשאת, את אלה שעכשיו הם כבר לא נושאים,

חיים בלי שום עקמומיות, לא עקמומיות בנפש ולא עקמומיות בחיים.

ראיתי בני עליה והם מועטים.

- 'בן עליה' הוא מי שגר בקומה אחרת.

היה לנו אבא שחי בקומה אחרת, ועם העלייה שלו הוא רומם והעלה את כל ה'בית דירה' שלנו.

תלמידי חכמים, הם בחינת שבתות וימים טובים.

- חיים של תלמידי חכמים הם חיים עם ניחוח של שבת, חיים עם הארה של שבת. לא רק אור שבת של עולם הזה, אלא אור וניחוח של שבת של עולם הבא.

היה לנו אבא שהיה ארון שנשא את נושאו, לחיים של יראת שמים, לחיים של רצון ה'.

וארון ברית ה' הולך לפניו בעמוד אש ובעמוד ענן.

היה לנו אבא של עמוד אש וענן.

אבא של עמוד אש - כפשוטו.

ואבא של עמוד ענן, שעטף את האש, עם ענן של פשטות, חביבות וענווה.

וארון ברית ה' הולך לפניו לתור להם מנוחה.

היה לנו אבא של ארון ברית ה', שהלך לפנינו לתור לנו חיים של מנוחה, חיים של שבת בבית ה',

ונחזיק בזה.

יהי רצון שבאמת יהא מליץ יושר על המשפחה על אמא שתחי', שמי לא יודע כמה היא היתה מסורה. אני רק רוצה להגיד אפיזודה קטנה. כאשר היא ילדה את אחותי בראש השנה לפני כשישים שנה אבא היה פה בישיבה כל אלול ואמא היתה בירושלים, ואמא ילדה בראש השנה. הוא היה פה והוא לא נסע עד אחרי יום כיפור לבקר, זה היה אבא, וזה היה אמא שתבלחט"א ותאריך ימים.

אבא תהיה מליץ יושר על אמא, על כל המשפחה, על הישיבה הקדושה שכל כך אהבת, כל כך השתדלת להשפיע לטובה על הבחורים, על התלמידים שכל כך אהבת וכל כך אוהבים אותך, לא רק מעריצים. אותך אוהבים! אותך כולם אוהבים אותך, תהיה מליץ יושר על כל תושבי המקום ועל כל כלל ישראל. ויהי רצון שייבלע המות לנצח ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן.

בשנים האחרונות הוא התחיל להיחלש בהתחלה זה היה קושי בהליכה, אח"כ עוד דברים. ישב פעם אחת לפני זמן מה אחינו אהובינו אברהם שליט"א ושידל אותו לקחת את הכדור הזה, את הכדור הזה. אמר לו אבא אולי יש לך כדור שאני לא יצטרך שכל הזמן יעזרו לי, אבל לא היה כדור כזה....

ובאמת הוא זכה שעטפו אותו קבוצה שלימה של תלמידים שאי אפשר לפורטן כי רבים הם, באהבה גדולה וסייעו לו בכל מה שאפשר.

אבא אתה עכשיו עולה לשמים, הרי מי יצא לקבל את פניך: החזון איש שכל כך אהבת והערצת, המהר"ל הרמח"ל, ומעל כולם ר' ישראל, ר' ישראל סלנטר שאין ספק שהוא יצא לקראתך בריקודים על זה שאת כל חיך מסרת כדי להנחיל לעולם את החשיבות והנחיצות בלימוד מוסר, הלוואי שנקבל מזה

עשרים וחמש שנה יששכר וזבולון, אז בהתחלה הוא מאוד שמח וחשב לקבל את זה, אחר כך הוא אמר לי שהוא חשב במחשבה שניה, שבסה"כ הרי גם כשהוא בתפקיד בישיבה הוא רוב היום מצליח ללמוד ולעשות שטייגן, ואם הוא יתן למשהו אחר שייך שיהא אצלו יותר תועלת, שבלי זה הוא לא יוכל ללמוד, אז הוא החליט שהוא מעדיף לותר על היששכר וזבולון! זה היה דוגמא למה שחינו בצלו.

רוב שנותיו עד השנים האחרונות הוא היה גיבור כארי, הכל בכל הכח לבד, כשהוא היה נוסע לקול יעקב עד לפני תשע שנים, הוא היה נוסע באוטובוס. היו אומרים לו אבא תיסע בהסעה, הישיבה מוכנה לתת לך הסעה, הוא אמר מה פתאום, אוטובוס גם טוב. אני מסתדר. הכל הסתדר עד השנים האחרונות.

יתומים הינו ואין אב. אתמול נסענו לנתניה ועוד היה לנו אבא היום חזרנו מירושלים בלי אבא, יתומים הינו ואין אב, איך אפשר לעכל דבר כזה שבמקום שהוא עומד ומדבר לציבור את כל מה שבמשך השנים הוא דיבר, הוא נמצא פה מוטל על הרצפה.

יתומים הינו ואין אב ה' נתן וה' לקח. נכון, ה' לקח, אבל צריך לזכור את הה' נתן. זכינו במשך כל החיים לחיות בצלו לאורו של אבא שהדריך אותנו תמיד, כל החיים שלו כל המציות של החיים שלו לקיים את רצון ה', לחשוב מה ה' רוצה מאיתנו.

ואני יספר פה סיפור שאני חושב שאף פעם לא סיפרתי, לפני עשרות שנים הוא סיפר לי שהיה לו חלום לשבת וללמוד ולפרוש מעיסוק בישיבה, ובאמת אחד מהידידים שלו הציע לו לפני אולי

כל השנים מי יתן ונלמד מדרכיו.

ה"יערות דבש" אומר הרי כשהצדיק נפטר המעלות נמצאות, כל אחד יכול לבוא ולתפוס. הלואי ונלמד מדרכיו ונתפוס משהו מהמעלות העצומות והיה זה שכרינו, ובילע המות לנצח ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים. נאמר אמר.

בשם כל תלמידי הישיבה לדורותיה בשם כל הקהילה בשם רבני הישיבה תלמידים בהווה מהעבר אנחנו מבקשים מחילה ממורינו ורבינו שבלי ספק לא כיבדנו כראוי תמיד תמיד היה אומר לא הקפדתי לא נגע לי ולא שום דבר, בטוחים שימחל לנו אנא ואנא מחל לנו סלח לנו כפר לנו.

צועק המסילת ישרים וכך העמיד שם. יעוין שם. כמה בז הרמח"ל לרדיפה של אנשים אחר התאוה.

אנחנו מבינים מה זה ילד בן ארבע עשרה, שומע דיבורים כאלה ומפנים ולוקח לעצמו ומחליט לא! לא להתייחס לתאוות האכילה! ופה הסיפורים רבים לאורך כל השנים לא נדבר עליהם עכשיו בכלל. אולי פעם אחרת. צריך ליחד לזה שיחה שלימה, סיפורים מדהימים מחיי היום יום, כמה לא תפס אצלו תאוות האכילה. אבל פה שמענו את הפתח מה שהוא ראה. מה זה לימוד המוסר לשמוע מרבותינו, מהרמח"ל כמה הוא ראה בספר מסילת ישרים כמורו ורבו לאורך

לצמוח.

אם אנחנו רוצים לדעת היום במה ואיך הגיע לכל המעלות הגדולות ששמענו כאן היום, ומה שראינו ומה שידענו לגדלות העצומה, לפי דבריו זה התחיל בקטע קטן במסילת ישרים, המסילת ישרים מדבר על זה שהאדם רודף אחרי האוכל, אומר המסילת ישרים מה זה משנה לך אם תאכל תרנגולים אבוסים או לחם במידה שתישבע, הרי בתאוות האכילה - ברגע שאדם בולע את האוכל הושלם התאוה, אחר כך נגמר. אז מה משנה לך על הרגע הזה של הנאת האכילה, הנאת הבליעה, הנאת הבליעה משנה לך מה תאכל? כך

אני לא מעיז להספיד כלל, אני רק רוצה לספר לנו התלמידים סיפור אחד שאני שומר אותו עשרים שנה, ב'עת רצון' של מורינו ורבינו שסיפר לי. כולנו יודעים כמה התמסר כל הזמן לחזק כל אחד שילמד מוסר ולא הרבה לספר על עצמו, אבל סיפור אחד הוא אמר לי אני רוצה לקרוא את זה במילים שכתבתי את זה אז: "בגיל ארבע עשרה ראיתי את דברי המסילת ישרים בענין הפרישות והתפעלות. אנשים חושבים שיאכלו מאכל טעים 'עושים חיים', מה כבר יש בזה אם יאכלו מאכל טעים או לא". ואז באותו רגע הדבר כל כך השפיע עליו, שמזה הוא התחיל

המשך הרב אברהם ישעי'ה דנציג'ר מעמ' א'

בחרדה ובתחינה עמדו היכלי התורה ועקבו אחר מצבו של רבינו המשגיח זצוק"ל בזמן שארלים ומצוקים אחזו בארון הקודש, והמלחמה לא קלה הייתה.

"באותה שעה קרא הקדוש ברוך הוא לנשמה מתוך גופו, אמר לה, בתי מאה ועשרים שנה קצבתיך... עכשיו הגיע קיצך לצאת. צאי, אל תאחרי", אומר שם המדרש, "אמרה לפניו: ריבונו של עולם, יודעת אני שאתה אלוקי הרוחות, נפש החיים והמתים מסורים בידך, ואתה בראתי ואתה יצרתני, ועכשיו - יש גוף טהור בעולם יותר מגופו של משה שלא נראה בו רוח סרוחה מעולם? לכן אני אוהבת אותו ואינו רוצה לצאת ממנו".

הנשמה שנחצבה מכיסא הכבוד כאילו ביקשה להישאר עוד קצת בגופו הטהור של מרן המשגיח, להיות רוח החיים של האדם השלם הזה, אבל הבורא יתברך ביקש אותו לעצמו.

"אמר לה הקדוש ברוך הוא: נשמה, צאי, אל תאחרי, ואני מעלה אותך לשמי השמים העליונים ואני מושיבך תחת כיסא הכבוד..."

התייתמות!

ואנו מה יש לנו חוץ מלבכות ולבכות ולזעוק עוד אל פני המלך שיחיש ביאת גואל ויקיצו וירננו שוכני עפר...

כמה מוסר השיחה.

אנחה - על כך שאין עוד מי שיחבק אותנו באהבה אמיתית ויפתח בפנינו את הדלת לעולם המוסר.

אנחה - על ריקנות ושיממון הלב שביקש לשתות בצמא את הדרך כיצד להשליט את השכל על הרגש והדמיון, על סערת נפשנו התוהה אותה לא נדע להשקט בלעדיו.

אנחה - על רשת הכוללים "מגיני ארץ" שהותיר, שלא היה רגע שלא היה שם, להחזיק, לבנות ולהעצים.

אנחה, בלתי פוסקת, רוויית דמע, על היום הזה הבלתי נתפס, ואנו עודנו איננו מבינים או מעכלים, אין לנו יותר את מרן המשגיח איתנו!

אלפי פעמים, בעשור השנים האחרונות שהתהלכנו יד ביד, לרגע לא ניתן היה "להתרגל", ברחובותינו התהלך שר וגדול שעוד צעד כך לצד רבם של ישראל מרן החזון איש.

מכל המקומות בעולם, זכתה עירנו שמי שיכול היה להעביר אותנו מדור הענקים לדורנו הקטן, בחר את מושבו דווקא כאן, ברכסים.

שרק באים לפה לתקופה קצרה, ונדמה היה שהוא כבר הכין את עצמו היטב לטוב לעשות את הדרך חזרה, אל המקום ממנו חוצבה נשמתו, אותה החזיר כל כך נקיה וטהורה כמו שקיבלה. "המתחמקים אתם מלדבר על יום אחרון", אמר פעם בעת שדיברנו על הנושא בחשש מה, "רק שוטה אינו מבין שזה מגיע בסוף ואינו מתכוון".

מול פני המלאך האלוקים שזכה להגיע לבוראו, הנפש מתרסקת.

"בכו לאבלים ולא לאבידה, כי היא למנוחה - ואנו, לאנחה..."

אנחה - על שריד לדור דעה שהתהלך בינינו, עם כל אחד ואחד מאיתנו ולא נזכה עוד.

אנחה - על שנחסרנו תורה, חסד ואמת נטולי כל פניות. רצון ד' מזוקק בלי שום חשבון אחר, בלי אף רצון אישי. התבטלות מוחלטת מול רצון הבורא יתברך.

עד היום יכולנו להביט בו במרן המשגיח ולחשוב מה ד' אלוקינו שואל מעמנו, הוא היה המכוון, הרועה, המורה - ועתה?

אנחה - על הסתלקותו של אבא, סבא קדישא שכל כולו עבודת ד', שמוכן היה לילך לכל מקום שבו ישמע מי שמביא לו תועלת ולא משנה עד כמה זה רחוק, או בן

"באותה שעה נשקו הקדוש ברוך הוא ונטל נשמתו בנשיקת פה", אומר המדרש על פטירתו של משה רבינו, "והיה הקדוש ברוך הוא בוכה ואומר מי יקום לי עם מרעים. שמיים בוכים ואומרים - אבד חסיד מן הארץ.

ארץ בוכה ואומרת - וישר באדם אין.

וכשביקש יהושע רבו ולא מצאו, היה בוכה ואומר - הושיעה ד' כי גמר חסיד.

אלו ואלו היו אומרים: יבוא שלום - זכר צדיק לברכה ונשמתו לחיי העולם הבא",

ביקשנו כולנו את רבינו הגדול ולא מצאנו, מה יהא עלינו?

לעולם לא אשכח את היום שבו ביקשתי לסייע למשגיח, שכל חייו עד רגעיו האחרונים ניסה לא להיעזר באף אדם, לא להטריח איש. "חשבתי עליך, שאולי תבוא", הוא אמר לי, המילים שעד לרגע זה מצלצלות באוזניי, ומאז שילבתי את ידי בכף ידו וניסיתי לא לעזוב לעולם.

ביום המר והנמהר י"ט במר חשוון תשע"ח, אחרי שכולם יצאו מן החדר, נותר שם רק מרן המשגיח זצוק"ל, בשלווה מוחלטת, כאילו אושר עילאי מכסה את פניו.

תדיר היה מרגליה בפומיה לומר שאנחנו תושבי העולם העליון

המנגינה ♦ שזר לא יבין...!

מאז החלה להישמע, שוב לא פסקה... • ומאז חדרה, שוב חלחלה. • ומאז חלחלה --- שוב לא פסקה... • בערגה. בדממה; בלחש ובתביעה. • ליטוף מייסר, רעדה בגילה. • ...הנביא הרי צווח ואומר: • "שִׁימוּ לְבַבְכֶם עַל דְּרָכֵיכֶם". • "הַחֲזִק בְּמוֹסֶר אֶל תִּרְף, נִצְרָה כִּי הִיא חַיִּיָּה!" • בלחש תלחש שוב המנגינה... • נגינה המלמדת יותר מכל אמירה: • "עַד מָתִי עֲצֵל? - תִּשְׁכַּב! -- מָתִי תִקּוּם מִשְׁנָתְךָ?!" • נגינתו לא שקטה, ונעימתו לא נחה • "ארבעה צריכין חיזוק, ואלו הן: תורה, ומעשים טובים, תפילה ודרך ארץ". • אומר רש"י: --- שיתחזק אדם בהם תמיד, ובכל כחו! • "עַל כֵּן יֵאמְרוּ הַמַּשְׁלִים בְּאֵז חֲשָׁבוֹן"; • לחש כממתיק סוד... • בואו נחשב חשבוננו של עולם. • "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום להמיתו"; • ו"הבא להרגך - השכם להרגו". • - "יתגבר כארי לעבודת בוראו". • אמר לי נער - יאמר בענווה. • כי אין הארי קם עבור טרף קל... • חושבים הנכם שעושים אתם טובה לקב"ה בקומכם לתפלה?! • "וְאֵנִי בְּרַב חֲסָדָךְ - אֲבֹא בִיתְךָ"... • דוד המלך כשאמר: "גַּם אֶת הָאָרֶץ גַּם הַדּוֹב הִפֵּה עֲבָדְךָ", • גם אמר: "סִמְר מִפִּחְדְּךָ בְּשָׂרִי וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יִרְאֵתִי". • כאב רחום המתחנן לבנו שיטיב: • -- "הֲבֵיל הַבָּלִים אֲמִר קִהְלָת, הֲבֵיל הַבָּלִים הַכֹּל הֲבֵיל". • כן... עלינו להביל את ההבלים... • נצלו זקנותי; נצלו ביקורותי... • וכי עד הקבר תסחבו את חסרונותיכם?! • עשרים שנה יאבד אדם בשבתותיו. • אבוי אם לא יתמיד גם בערביה... • אל יהא שוטה, המאבד מה שנותנים לו... • -- תיטיב השיחה, תפלש המנגינה • כן... אשרינו שזכינו! • בהתווסף מועד, חודש ושבת. • עם מוסף ועם הלל יקרא בקול דממה: • "מְקִימִי מַעְפָּר דָּל", ועיניו אל אפיקים. • אפילו מי שהוא דל... • "מֵאֲשֵׁפֶת". שוב הושפלו ריסיו. • ..גם אם באשפתות מוצאו; • "יָרִים אֲבִיוֹן" - רק אם תאב לעלות. • "לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים", וצהלה בפיו. • -- יזכה לישב עם האבות

הקדושים... • "הַהִפְכִי הַצּוּר", תקמץ ידו אל-על. • אף רבי עקיבא שהיה אבן... • --"אֲגַם מִים", נהפך למלא וגדוש. • ו...המנגינה!... • מראשית שנה, נשמעה מרום מדרגותיו. • בנוסח קבוע שבה ותאמר: • "אמר לפני מלכויות, כדי שתמליכוני עליכם". • "שפרו מעשיכם, וזכרו בוראכם, וחזרו בתשובה". • אין ראש השנה פגישה בין שני מלכים... • אף שרה וחנה בו נפקדו... • "איש בין אנשים" - התחננה חנה. • לא חכם אף לא טיפש. • כל אחד מאתנו יכול!... • --וכתפלת חנה בלחש, נעה המנגינה... • מטפסת ברמה, ובוקעת תהומות: • "...כִּי עָלִיךָ הִרְגֵנוּ כָּל הַיּוֹם"; • ניתן לנו כח למסור נפשנו מכח העקדה. • "כצל עובר, וכרוח נושבת" - מחד. • ...ומאידך: "ואתה הוא מלך אל חי וקים"! • "אל תשליכנו לַעַת זְקָנָה". • שייך - תארך הנגינה בשלשלת. • ..שאדם עודנו צעיר בשנותיו, אך הזדקן בחטאו... • תו אל תו חובר, ואורך אל יום הכיפורים. • ים של רחמים;

-- היזהרו בתפילת הנעילה. • הוא תכלית הימים, ואף תכלית היום. • ולא ייאנח מחלישות התענית. • יאזור כגבר חלציו... • ולא יהיה כתינוק הבורח מבית הספר... • קורא מיתר אל מיתר לשמחת התורה. • והייתה המנגינה חוברת לשירת התורה • "וְחַי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ"... • לא עברו החגים, רק נוספו עלינו! • "טַהַר טְמֵאֲתָנוּ. עֲנֵנו כְּשִׁעְנִית לְהוֹשִׁיעַ בְּגִלְגָּל". • כי תנאי לקבלת התפלה הוא שמירת קדושת הפה והעיניים • ואז: "וְלִמְאֹר תוֹרְתְךָ עֵינֵינוּ גֵל". • בצור ובעוז בקעה מנגינת "מעוז צור". • התרשלו כהנים בעבודה, ונגזר על ביטול העבודה • ואמר חסיד יעב"ץ, היה מרעים בקול שקט • נס ופלא הוא שעם ישראל חי וקיים שלא כאומות שִׁכְלוּ... • והתביעה והתוכחה: ואם ראית את זמן שמתרפין בו מן התורה, עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולם... • ואף במשתה היום הייתה נגינתו קלה כיון • אם מרבים בשמחה משכנס אדר. • אזי שוברו בצדו: "פְּקוּדֵי ה' יִשְׂרָאֵל מִשְׁמַחִי לֵב". • "טוֹב ה' לְכָל" • יכול הוא להעניק אושר לכל האנושות... • סובב לו מעגל השנה • סובב סובב

במעגלי שנותיו • "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים" • כל החודש בבחינת ראש חודש. • "להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו; כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות". • חביב עלי לחזור על דברי רבינו יונה: "תמיד הרגל על לשונך דברי יראת שמים"... • "בכל עת ובכל שעה, חשוב, איך תעשה מצוה, ואיך תשמר מעבירה, כדי שתשלים את היום בטובה". • האיר שוב ושוב את עינינו • אין סופרים כמה ימים נותרו, אלא כמה עברו... • ל"ג בעומר הוא יום גדול, חבל לבזבז! • הדלקת אבוקות מסמלת את יכולת קבלת האורה כעת • שהרי נגלו בו סודות התורה... • נבהל מיפעת התורה, כקבלתה בעתה... • "...וראוי לכם, אחינו, שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול" • "הַנְּהִיָּה כְּדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה? אִי הַנִּשְׁמָע כְּמֵהוּ?!" • "וכיוון שקבלתם עליכם עול תורה, מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם". • נבקש כולנו: "...אֲבִינוּ אֶב הַרְחֵמֵנוּ"... • דוק של עצבות היה נשזר במנגינתו • "חֲטָא חֲטָאָה יְרוּשָׁלַם". • --"חטאו בכפלים, לקו בכפלים - ועתידין להתנחם בכפלים"... • חטאו בכפלים. כי מלבד החטא עצמו, כן... זה הרי לא מתאים לנו... • עלינו לדעת - היה מרעים: • -העולם איננו הפקר; יש דין ויש דיין... • יש לזכור כי חטאים גורמים צרות • והייתה המנגינה שבה ואמרת: • "מן הטובות אשר היטיב השם יתברך עם בראיו..." • --"ותמהר בעוד שער התשובה פתוח, והקבלה והכפרה מצויה!" • --"ולא יגיעוהו אלא הממהרים אליו, הרצים עדין!"... • --לא הרפה לעורר בנעימות אין קץ: • .."מהר, אחי, ומהר קודם בא פחדך, כי אינך בטוח בחיי יום אחד"... • והייתה המנגינה שבה ומתנגנת... • כמו שיר ונעימה נסתרת • שכלל שמוכרת - כך יפה ומלבבת... • וחודרת המנגינה, חוזרת חלילה... • הרי קולמוס, הרי גוויל... ואיה הלשון הממהרת אמרי שפר... • הרי מילים, הרי תווים ושיר... • והמנגינה פורטת באותיות הפורחות באוויר... • תרות לעדנה; יוותרו ועודם בחלל שנפער... • כן... אשרינו שזכינו! • והבא ליטהר מסייעין בידו. •

"עֲזִיבֵנוּ רֵאז"

מערכת "משנתר של תורה"

מבקשת מאת כ"ר מי שזכה, ולו במעט,
להסתופף בצירוף של

מרן המשגיח זצוקללה"ה

ועיניו ראו ולא זר, עובדה, הנהגה או מעשה מיוחד,
להעלות את הדברים על הכתב, למען יעמדו ימים רבים,
ונחיה בצילם עד ביאת גואל צדק, עת ידגנו ויקומו שוכני עפר.

ניתן לשלוח לפקס: 153-4-653-1557
או לדוא"ר: mishnatar@gmail.com

כמו"כ ניתן לכתוב במחברות אצל נציגינו בבתי המדרש